

**XVI. ŘÁDNÉ GENERÁLNÍ SHROMÁŽDĚNÍ
BISKUPSKÉ SYNODY**

Druhé zasedání

(2. - 27. října 2024)

**Pro synodální církev
společenství, spoluúčast, poslání**

Závěrečný dokument

26. října 2024

PRACOVNÍ VERZE (1.0)

S doprovodnou nótou papež Františka z 25. listopadu 2024

Terminologicky upravený automatický pracovní překlad z italštiny (DeepL Translate)
pro potřeby Diecézní synody Diecéze plzeňské (synoda.bip.cz)

Zdroj pro překlad: synod.va/en/news/final-document-of-the-xvi-assembly.html

Obsah

Zkratky	4
Úvod	5
Část I - Srdce synodality	7
DUCHEM SVATÝM POVOLÁNI K PROMĚNĚ	
Církev jako Boží lid, svátost jednoty	8
Svátostné kořeny Božího lidu	8
Význam a dimenze synodality	10
Jednota jako harmonie	11
Synodální spiritualita	12
Synodalita jako sociální proroctví	13
Část II - Společně na jedné lodi	14
PROMĚNA VZTAHŮ	
Nové vztahy	14
V pluralitě kontextů	15
Charismata, povolání a služby pro misii	15
Ordinované služby ve službě harmonie	18
Společně pro misi	19
Část III - Rozhodit síť	20
PROMĚNA PROCESŮ	
Církevní rozlišování pro misii	21
Struktura rozhodovacích procesů	22
Transparentnost, vykazatelnost, evaluace	23
Synodalita a orgány spoluúčasti	25
Část IV - Bohatý rybolov	26
PROMĚNA VAZEB	
Zároveň zakořenění i poutníci	26
Výměna darů	28
Struktury sloužící jednotě: biskupské konference a církevní shromáždění	29
Služba římského biskupa	30
Část V - Posílám i vás	32
FORMOVÁNÍ BOŽÍHOLIDU MISIONÁŘŮ-UČEDNÍKŮ	
Závěr: Hostina pro všechny národy	35

Zkratky

AA	II. Vatikánský koncil, dekret <i>Apostolicam actuositatem</i> (18. listopadu 1965)
AG	II. Vatikánský koncil, dekret <i>Ad gentes</i> (7. prosince 1965)
CCEO	<i>Codex canonum Ecclesiarum Orientalium</i> (18. října 1990)
CD	II. Vatikánský koncil, dekret <i>Christus Dominus</i> (28. října 1965)
CIC	<i>Codex iuris canonici</i> (25. ledna 1983)
CTI	MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, <i>Synodalita v životě a poslání církve</i> (2. března 2018)
CV	BENEDIKT XVI., encyklika <i>Caritas in veritate</i> (29. června 2009)
DD	FRANCESCO, apoštolský list <i>Desiderio desideravi</i> (29. června 2022)
DN	FRANCESCO, encyklika <i>Dilexit nos</i> (24. října 2024)
DTC	XVI. ŘÁDNÉ GENERÁLNÍ SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPSKÉ SYNODY, <i>Pracovní dokument pro kontinentální etapu</i> (27. října 2022)
DV	II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce <i>Dei Verbum</i> (18. listopadu 1965)
EG	FRANTIŠEK, apoštolská exhortace <i>Evangelii Gaudium</i> (24. listopadu 2013)
EN	PAVEL VI., apoštolská exhortace <i>Evangelii nuntiandi</i> (8. prosince 1975)
FT	FRANTIŠEK, encyklika <i>Fratelli tutti</i> (3. října 2020)
GS	II. Vatikánský koncil, konstituce <i>Gaudium et spes</i> (7. prosince 1965)
LG	II. Vatikánský koncil, konstituce <i>Lumen gentium</i> (21. listopadu 1964)
LS	FRANTIŠEK, encyklika <i>Laudato si'</i> (24. května 2015)
MC	PAVEL VI, Exhort. Ap. <i>Marialis cultus</i> (2. února 1974)
NMI	JAN PAVEL II., apoštolský list <i>Novo millennio ineunte</i> (6. ledna 2001)
PE	FRANTIŠEK, apoštolská konstituce <i>Praedicate Evangelium</i> (19. března 2022)
SC	II. Vatikánský koncil, konstituce <i>Sacrosanctum Concilium</i> (4. prosince 1963)
SRS	JAN PAVEL II., encyklika <i>Sollicitudo rei socialis</i> (30. prosince 1987)
UR	II. Vatikánský koncil, dekret <i>Unitatis redintegratio</i> (21. listopadu 1964)
UUS	JAN PAVEL II, encyklika <i>Ut unum sint</i> (25. května 1995)

Úvod

Ježíš stanul mezi nimi a řekl: »Pokoj vám!« Po těch slovech jim ukázal ruce a bok. Když učedníci viděli Pána, zaradovali se (Jan 20,19-20).

1. Každý nový krok v životě církve je návratem ke zdroji, obnoveným prožitkem setkání se Zmrtvýchvstalým, které učedníci zažili ve Velikonočním pokoji. Stejně jako oni jsme se i my, účastníci tohoto synodního shromáždění, cítili zahaleni do Jeho milosti a dotýkali se Jeho krásy. Prožívající rozhovor v Duchu a naslouchající jeden druhému, vnímali jsme Jeho přítomnost uprostřed nás: přítomnost Toho, který obdarováním Duchem svatým nepřestává ve svém lidu vzbuzovat jednotu, která je harmonií rozdílu.

2. Při rozjímání o Vzkříšeném si připomínáme, že „jsme byli pokřtěni v jeho smrt“ (Řím6,3). Viděli jsme stopy jeho ran, proměněné novým životem, ale navždy vryté do jeho lidství. Tyto rány nadále krvácejí v tělech mnoha bratří a sester, a to i kvůli našim hříchům. Náš pohled na Pána se neodvrací od dramatu dějin, ale otevírá nám oči, abychom rozpoznali utrpení, které nás obklopuje a proniká do nás: tváře dětí terorizovaných válkou, pláč matek, zničené sny tolika mladých lidí, uprchlíky čelící strašlivým cestám, oběti klimatických změn a sociální nespravedlnosti. Jejich utrpení mezi námi rezonovalo nejen prostřednictvím médií, ale také v hlasech mnoha lidí, osobně zapojených do těchto tragických událostí spolu se svými rodinami a národy. Ve dnech, kdy jsme se sešli na tomto shromáždění, pokračovalo mnoho, příliš mnoho válek, které způsobují smrt a ničení, touhu po pomstě a ztrátu svědomí. Připojujeme se k opakovaným výzvám papeže Františka k míru, odsuzujeme logiku násilí, nenávisti a pomsty a zavazujeme se podporovat logiku dialogu, bratrství a smíření. Autentický a trvalý mír je možný a společně ho můžeme vybudovat. „Radosti a naděje, bolesti a úzkosti dnešních lidí, především chudých a všech trpících“ (GS 1) byly opět radostmi a bolestmi nás všech, Kristových učedníků.

3. Od roku 2021, kdy Svatý otec inicioval tuto synodu, jsme se vydali na cestu, jejíž bohatství a plodnost stále více objevujeme. Nasloucháme a pozorně zachycujeme v mnoha hlasech to, co „Duch říká církvi“ (Zj 2,7). Cesta začala širokými konzultacemi s Božím lidem v našich diecézích a eparchiích. Pokračovala národními a kontinentálními etapami v kruhu dialogu, který generální sekretariát synody neustále obnovuje prostřednictvím syntéz a pracovních dokumentů. Oslava XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody v jeho dvou zasedáních nám nyní umožňuje předat Svatému otci a všem církvi svědectví o tom, co jsme prožili, a plody našeho rozlišování, pro obnovený misijní tah. Tato cesta byla v každé fázi poznamenána moudrostí „smyslu pro víru“ Božího lidu. Krok za krokem jsme pochopili, že v srdci *Synody 2021-2024. Za církev synodální: Společenství, spoluúčast, poslání* je výzva k radosti a obnově církve v následování Pána, v nasazení ve službě jeho poslání, v hledání způsobů, jak jí být věrný.

4. Tato výzva vychází ze společné křesťanské identity, je zakořeněna v rozmanitosti kontextů, v nichž je církev přítomna, a nachází jednotu v jednom Otci, jednom Pánu a jednom Duchu. Je výzvou pro všechny pokřtěné bez výjimky: „Celý Boží lid je subjektem (*soggetto*) hlásání evangelia. V něm je každý pokřtěný povolán k tomu, aby byl protagonistou misie, neboť všichni jsme misionářskými učedníky“ (CTI, č. 53). Synodální cesta nás tedy orientuje na plnou a viditelnou jednotu křesťanů, jak o tom svou přítomností svědčili delegáti ostatních křesťanských tradic. Jednota tiše kvasí uvnitř svaté církve Boží: je proroctvím jednoty pro celý svět.

5. Celá synodální cesta, zakořeněná v tradici církve, se odehrávala ve světle koncilního magisteria. Druhý vatikánský koncil byl vlastně jako semeno zaseté na poli světa a církve. Každodenní život věřících, zkušenost církvi v každém národě a kultuře, četná svědectví o svatosti, reflexe teologů byly půdou, v níž vyklíčil a vyrostl. Synoda 2021-2024 pokračuje v čerpání energie tohoto semínka a rozvíjení jeho potenciálu. Synodální cesta vlastně uskutečňuje to, co koncil učil o církvi jako tajemství a Božím lidu, povoláním ke svatosti prostřednictvím neustálé proměny (*conversione*, „konverze“, „obrácení“), která vychází z naslouchání evangelium. V tomto smyslu představuje skutečný akt další recepce koncilu, prodlužuje jeho inspiraci a znovu oživuje jeho prorockou sílu pro dnešní svět.

6. Neskrýváme, že jsme v sobě zakusili únavu, odpor ke změnám a pokušení nechat převážit své představy nad nasloucháním Božímu slovu a cvičením se v rozlišování. Milosrdenství Boha, nejněžnějšího Otce, nám však pokaždé umožňuje očistit svá srdce a pokračovat v cestě. To jsme si uvědomili, když jsme druhé zasedání zahájili kající vigilií, při níž jsme prosili o odpuštění svých hříchů, cítili se zahanbeni a vznášeli své přímlyvy za oběti zla ve světě. Své hříchy jsme pojmenovali: proti míru, proti stvoření, domorodým národům, migrantům, dětem, ženám, chudým, naslouchání, společenství. Díky tomu jsme si uvědomili, že synodalita vyžaduje pokání a obrácení. Při slavení svátosti Božího milosrdenství zakoušíme, že jsme bezpodmínečně milováni: tvrdost srdce je překonána a my se otevíráme společenství. Proto chceme být milosrdnou církví, schopnou sdílet se všemi odpuštění a smíření, které přicházejí od Boha: čistou milost, již nejsme pány, ale pouze svědky.

7. Ze synodální cesty, která začala v roce 2021, jsme již viděli první plody. Ty nejprostší, ale nejcennější kvasí v životě rodin, farností, sdružení a hnutí, malýchkřesťanských společenství, škol a řeholních komunit, kde roste praxe rozhovoru v Duchu, rozlišování v komunitě, sdílení darů povolání a spoluodpovědnost v misii. Setkání farářů k synodě (Sacrofano [Řím], 28. dubna - 2. května 2024) umožnilo ocenit tyto bohaté zkušenosti a znovu nastartovat jejich cestu. Jsme vděční a rádi za hlas tolika společenství a věřících, kteří prožívají církev jako místo přijetí, naděje a radosti.

8. První zasedání Shromáždění přineslo další ovoce. *Souhrnná zpráva* upozornila na řadu otázek, které mají velký význam pro život církve a které Svatý otec na závěr mezinárodní konzultace svěřil studijním skupinám složeným z pastýřů a odborníků ze všech kontinentů, kteří jsou povoláni k práci synodální metodou. Oblasti života a poslání církve, které již začali zkoumat, jsou následující:

1. Některé aspekty vztahů mezi východními katolickými církvemi a latinskou církví.
2. Naslouchání volání chudých a země.
3. Mise v digitálním prostředí.
4. Revize *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* v perspektivě misijnísynody.
5. Některé teologické a kanonistické otázky týkající se specifických forem služby.
6. Revize dokumentů upravujících vztahy mezi biskupy, řeholníky a řeholnicemi a církevními společenstvími v synodální a misijní perspektivě.
7. Některé aspekty postavy a služby biskupa (zejména: kritéria výběru kandidátů na biskupský úřad, soudní funkce biskupa, povaha a průběh návštěv *ad limina apostolorum*) v misijní synodální perspektivě.
8. Úloha papežských zástupců v misijní synodální perspektivě.
9. Teologická kritéria a synodální metodologie pro společné rozlišování sporných doktrinárních, pastoračních a etických otázek.
10. Přijetí plodů ekumenické cesty v Božím lidu.

Kromě těchto skupin existuje Komise pro kanonické právo, která po dohodě s Dikasteriem pro legislativní texty slouží potřebným inovacím v církevní legislativě, a rozlišování svěřené sympoziu biskupských konferencí Afriky a Madagaskaru ohledně pastoračního doprovázení lidí v polygamních manželstvích. Práce těchto skupin a komisí zahájila realizační fázi, obohatila práci druhého zasedání a pomůže Svatému otci v jeho pastoračních a řídicích rozhodnutích.

9. Synodální proces nekončí ukončením současného shromáždění biskupské synody, ale zahrnuje i fázi implementace. Jako členové shromáždění cítíme, že je naším úkolem zapojit se do jeho animace jako misionáři synodality ve společenstvích, z nichž pocházíme. Žádáme všechny místní církve, aby pokračovaly ve své každodenní cestě se synodální metodologií konzultací a rozlišování a určovaly konkrétní způsoby a cesty formace, které povedou k hmatatelné synodální proměně (*conversione*, „obrácení“, „konverzi“) v různých církevních realitách (farnosti, instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, shromáždění věřících, diecéze, biskupské konference, skupiny církví atd.) Mělo by se také počítat s hodnocením pokroku dosaženého v oblasti synodality a účasti všech pokřtěných na životě církve. Navrhujeme, aby biskupské konference a synody církví *sui iuris* vyčlenily lidi a prostředky, které by doprovázely cestu růstu synodální církve v misii a udržovaly kontakt s generálním sekretariátem synody (srov. EC 19 §§ 1 a 2). Žádáme ji, aby nadále bděla nad synodální kvalitou pracovní metody studijních skupin.

10. Tento *Závěrečný dokument*, který byl předložen Svatému otci a církvim jako výsledek XVI. generálního shromáždění biskupské synody, shrnuje všechny dosud učiněné kroky. Shrnuje některé důležité shody, které se objevily na prvním zasedání, příspěvky církvíz měsíců mezi prvním a druhým zasedáním a to, co dožrálo, zejména díky rozhovoru v Duchusvatém, během druhého zasedání.

11. *Závěrečný dokument* vyjadřuje vědomí, že povolání k misii je zároveň výzvou k obrácení každé jednotlivé církve i celé církve, a to v perspektivě naznačené v apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium* (srov. č. 30). Text má pět částí. První z nich, nazvaná *Srdce synodality*, nastiňuje teologické a duchovní základy, které osvětlují a živí to, co následuje. Opakuje společně chápání synodality, které se objevilo na prvním zasedání, a rozvíjí její duchovní a prorocké perspektivy. Proměna pocitů, představ a myšlenek, které obývají naše srdce, probíhá společně s proměnou pastoračního a misijního působení. Druhá část s názvem *Společně na jedné lodi* se věnuje proměně (konverzi) vztahů, které budují křesťanské společenství a utvářejí misii v prolínání povolání, charismat a služeb. Třetí část, nazvaná *Rozhodit síť*, identifikuje tři postupy, které spolu úzce souvisejí: církevní rozlišování, rozhodovací procesy a kultura transparentnosti, odpovědnosti a hodnocení. I v těchto oblastech se po nás žádá, abychom zahájili cesty „misijní transformace“, k níž je naléhavě zapotřebí obnovit participativní orgány. Čtvrtá část pod názvem *Bohatý úlovek* nastiňuje, jak je možné novými formami pěstovat výměnu darů a prolínání vazeb, které nás v církvi spojují, v době, kdy se zkušenost zakořenění v místě hluboce mění. Na to navazuje pátá část *Posílám i vás*, která nám umožňuje podívat se na první krok, který je třeba učinit: péči o formaci všech v Božím lidu v misijní synodalitě.

12. Vývoj *Závěrečného dokumentu* se řídí evangelijními zprávami o zmrtvýchvstání. Spěch ke hrobu za velikonočního úsvitu, zjevení Zmrtvýchvstalého ve večeradle a na břehu jezera inspirovaly naše rozlišování a živily náš dialog. Vzályvali jsme velikonoční dar Ducha svatého a prosili ho, aby nás naučil, co máme dělat, a ukázal nám společnou cestu vpřed. Shromáždění tímto dokumentem uznává a dosvědčuje, že synodalita, konstitutivní rozměr církve, je již součástí zkušenosti mnoha našich společenství. Zároveň naznačuje cesty, které je třeba následovat, postupy, které je třeba zavést, a obzory, které je třeba prozkoumat. Svatý otec, který svolal církev na synodu, řekne církvim, svěřeným do pastorační péče biskupů, jak pokračovat v naší cestě podporované nadějí, která „nezklame“ (Řím 5,5).

Část I - Srdce synodality

Duchem svatým povolání k proměně

Prvního dne v týdnu přišla Marie Magdalská časně ráno ještě za tmy ke hrobu a viděla, že je kámen od hrobu odstraněn. Běžela proto k Šimonu Petrovi a k tomu druhému učedníkovi, kterého Ježíš miloval... (Jan 20,1-2)

13. Ve velikonoční ráno nacházíme tři učedníky: Marii z Magdaly, Šimona Petra, učedníka, kterého Ježíš miloval. Každý z nich hledá Pána svým vlastním způsobem, každý má svou vlastní roli v úsvitu naděje. Máří Magdalénu pohání láska, která ji vede nejprve ke hrobu. Jí varování se Petr a Milovaný učedník vydávají ke hrobu; Milovaný učedník běží se silou mládí, hledá pohledem toho, kdo cítí jako první, ale umí ustoupit staršímu, kterému byl svěřen úkol vést; Petr, obtížený tím, že zapřel Pána, čeká na schůzku, s jejíž milostí se stane služebníkem církve. Maria zůstává v zahradě, slyší se oslovovat jménem, poznává Pána, který ji posílá, aby oznámila jeho zmrtvýchvstání společenství učedníků. Proto ji církev uznává jako apoštolku apoštolů. Jejich vzájemná závislost ztělesňuje jádro synodality.

14. Církev existuje proto, aby světu svědčila o rozhodující události dějin: o Ježíšově vzkříšení. Vzkříšený přináší světu pokoj a dává nám dar svého Ducha. Živý Kristus je zdrojem pravé svobody, základem naděje, která nezklame, zjevením pravé Boží tváře akonečného údělu člověka. Evangelia nám říkají, že k tomu, abychom vstoupili do velikonoční víry a stali se jejími svědky, je třeba poznat svou vnitřní prázdnotu, temnotu strachu, pochybností a hříchu. Ale ti, kdo v této temnotě mají odvahu vyjít ven a hledat, skutečně objeví, že jsou hledáni, voláni jménem, je jim odpuštěno a jsou posíláni spolu se svými bratry a sestrami.

Církev jako Boží lid, svátost jednoty

15. Ze křtu ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého vyplývá identita Božího lidu. Uskutečňuje se jako výzva ke svatosti a vyslání v misi, aby pozvala všechny národy k přijetí daru spásy (srov. Mt 28,18-19). Ze křtu, v němž nás Kristus obléká sám sebou (srov. Gal 3,27) a Duchem nás znovuzrozuje (srov. Jan 3,5-6) jako Boží děti, se tedy rodí misijní synodální církev. Celý křesťanský život má svůj zdroj a horizont v tajemství Trojice, které v nás probouzí dynamismus víry, naděje a lásky.

16. „Bohu se zalíbilo posvětit a spasit lidi ne odděleně a bez jakéhokoli spojení mezi nimi, ale chtěl z nich vytvořit lid, který by ho uznával v pravdě a sloužil mu ve svatosti“ (LG 9). Boží lid na cestě do Království je neustále živěn eucharistií, zdrojem společenství a jednoty: „Neboť je jeden chléb, jsme, ač mnozí, jedno tělo, neboť všichni máme účast na jednom chlebu“ (1 Kor 10,17). Církev, živěná svátostí Těla Páně, je konstituována jako jeho Tělo (srov. LG 7): „Vy jste tělo Kristovo a každý podle svého podílu jeho údy“ (1 Kor 12,27). Oživena milostí je chrámem Ducha svatého (srov. LG 4): je to vlastně on, kdo ji oživuje a buduje, kdo z nás všech činí živé kameny duchovní stavby (srov. 1 Petr 2,5; LG 6).

17. Synodální proces nám dal zakusit „duchovní chuť“ (EG 268) toho, že jsme lid Boží, shromážděný z každého kmene, jazyka, lidu a národa, žijící v různých kontextech a kulturách. Nikdy to není pouhý součet pokřtěných, ale komunitní a historický subjekt synodality a misie, stále ještě poutník v čase a již ve společenství s nebeskou církví. V různých kontextech, v nichž jsou jednotlivé církve zakořeněny, Boží lid hlásá a dosvědčuje radostnou zvěst o spáse; žije ve světě a pro svět, kráčí společně se všemi národy země, vede dialog s jejich náboženstvími a kulturami, rozpoznává v nich zárodky Slova a postupuje ke Království. Do tohoto lidu jsme začleněni skrze víru a křest, podporují a doprovázejí nás Panna Maria, „znamení jisté naděje a útěchy“ (LG 68), apoštolové, ti, kteří vydali svědectví o své víře až k položení života, svatí všech dob a míst.

18. Ve svatém Božím lidu, kterým je církev, je společenství věřících (*communio fidelium*) zároveň společenství církví (*communio ecclesiarum*), které se projevuje ve společenství biskupů (*communio episcoporum*), a to na základě velmi staré zásady, že „církev je v biskupovi a biskup je v církvi“ (sv. Cyprián, *Epištola* 66, 8). Do služby tohoto mnohotvárného společenství Pán postavil apoštola Petra (srov. Mt 16,18) a jeho nástupce. Na základě Petrovy služby je římský biskup „trvalým a viditelným principem a základem“ (LG 23) jednoty církve.

19. „V Božím srdci je přednostní místo pro chudé“ (EG 197), pro lidi na okraji společnosti a vyloučené, a tedy i v srdci církve. V nich se křesťanské společenství setkává s tvář a tělem Krista, který se z bohatého, jímž byl, stal pro nás chudým, abychom my zbohatli skrze jeho chudobu (srov. 2 Kor 8,9). Přednostní volba pro chudé je implicitně obsažena v christologické víře. Chudí mají přímé poznání trpícího Krista (srov. EG 198), které z nich činí hlasatele spásy přijaté jako dar a svědky radosti evangelia. Církev je povolána být chudá s chudými, kteří často tvoří většinu věřících, naslouchat jim a společně se učit rozpoznávat charismata, která dostávají od Ducha, a považovat je za subjekty evangelizace.

20. „Světlem pohanů je Kristus“ (LG 1) a toto světlo září na tvář církve, i když je poznamenáno křehkostí lidského stavu a neprůhledností hříchu. Od Krista dostává dar a odpovědnost být účinným kvasem svazků, vztahů a bratrství lidské rodiny (srov. AG 2-4) a vydávat ve světě svědectví o smyslu a cíli své cesty (srov. GS 3 a 42). Tuto odpovědnost na sebe bere dnes v době, kterou ovládá krize participace - tedy pocitu účasti a aktérství na společném osudu - a individualistické pojetí štěstí a spásy. Jeho povolání a prorocká služba (srov. LG 12) spočívají ve vydávání svědectví o Božím plánu sjednotit celé lidstvo se sebou vesvobodě a společenství. Církev, která je „Kristovým královstvím již tajemně přítomným“ (LG 3) a „tvoří na zemi semeno a počátek tohoto království“ (LG 5), proto kráčí společně s celým lidstvem, ze všech sil se zasazuje o lidskou důstojnost, společné dobro, spravedlnost a mír a „touží po dokonalém království“ (LG 5), kdy Bůh bude „všechno ve všech“ (1 Kor 15,28).

Svätostné kořeny Božího lidu

21. Synodální cesta církve nás přivedla k tomu, abychom znovu objevili, že rozmanitost povolání, charismat a služeb má jeden kořen: „všichni jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo“ (1 Kor 12,13). Křest je základem křesťanského života, protože uvádí každého do největšího daru: být Božími dětmi, tedy účastníky vztahu Ježíše k Otci v Duchu. Není nic vyššího než tato důstojnost, stejně daná každému člověku, díky níž se oblékáme do Krista a jsme do něj naroubováni jako ratolesti do vinného

kmene. Ve jménu „křesťan“, které máme tučest nosit, je obsažena milost, která je základem našeho života a díky níž kráčíme společně jako bratři a sestry.

22. Na základě křtu se „svatý Boží lid podílí také na prorocké funkci Krista a vydává o něm živé svědectví především životem víry a lásky“ (LG 12). Díky pomazání Duchem svatým přijatému ve křtu (srov. 1 Jan 2,20.27) mají všichni věřící instinkt pro pravdu evangelia, nazývaný *sensus fidei*. Spočívá v jisté spřízněnosti s božskými skutečnostmi, která se zakládá na tom, že v Duchu svatém se pokřtění „stávají účastníky božské přirozenosti“ (DV 2). Z této účasti vyplývá schopnost intuitivně chápat to, co je ve společenství církve v souladu s pravdou Zjevení. Proto si je církev jistá, že svatý Boží lid se nemůže mýlit ve víře, když celek pokřtěných vyjadřuje svůj všeobecný souhlas ve věcech víry a mravů (srov. LG 12). Uplatňování *sensus fidei* nelze zaměňovat s veřejným míněním. Je vždy spojeno s rozlišováním pastýřů na různých úrovních církevního života, jak ukazuje artikulace fázisynodálního procesu. Jejím cílem je dosáhnout takového konsensu věřících (*consensus fidelium*), který představuje „jisté kritérium pro určení, zda určitá nauka nebo praxe patří k apoštolské víře“ (Mezinárodní teologická komise, *Sensus fidei* v životě církve, 2014, č. 3).

23. Křtem se všichni křesťané podílejí na *sensus fidei*. Proto je nejen principem synodality, ale také základem ekumenismu. „Cesta synodality, po níž katolická církev kráčí, je a musí být ekumenická, stejně jako ekumenická cesta je synodální“ (papež František, *promluva k Jeho Svatosti Mar Awa III*, 19. listopadu 2022). Ekumenismus je především záležitostí duchovní obnovy. Vyžaduje procesy pokání a uzdravení paměti minulých ran až po odvalu k bratrské nápravě v duchu evangelijní lásky. Na shromáždění zazněla poučná svědectví křesťanů z různých církevních tradic, které spojuje přátelství, modlitba, sdílení života a nasazení ve službě chudým a v péči o společný domov. V nemnoha oblastech světa existuje především ekumenismus krve: křesťané různé příslušnosti, kteří společně obětují svůj život pro víru v Ježíše Krista. Svědectví jejich mučednictví je výmluvnější než jakákoli slova: jednota pochází z Pánova kříže.

24. Křest není možné plně pochopit, pokud jej nechápeme v rámci křesťanské iniciace, tedy cesty, kterou nás Pán skrze službu církve a dar Ducha uvádí do velikonoční víry a uvádí nás do trinitárního církevního společenství. Tento itinerář zná značně rozmanité podoby v závislosti na věku, v němž se uskutečňuje, na různých důzazech vlastních východní a západní tradici a na specifikách každé místní církve. Iniciace přivádí člověka do kontaktu s velkým množstvím povolání a církevních služeb. V nich je vyjádřena tvář milosrdné církve, která jako matka učí své děti chodit tak, že je jim stále po boku. Naslouchá jim, a zatímco odpovídá na jejich pochybnosti a otázky, nechává se obohacovat novostí, kterou každý člověk přináší se svou historií a kulturou. V praxi této pastorační činnosti křesťanské společenství zakouší, často aniž by si to plně uvědomovalo, první formu synodality.

25. Svátost biřmování obohacuje život věřících v rámci křesťanské iniciace o zvláštní vylití Ducha s ohledem na svědectví. Duch, kterým byl Ježíš naplněn (srov. Lk 4,1), který ho pomazal a poslal hlásat evangelium (srov. Lk 4,18), je tentýž Duch, který je vylit na věřící jako pečeť příslušnosti k Bohu a jako pomazání, které posvěcuje. Proto je biřmování, které zpřítomňuje milost Letnic v životě pokřtěného a společenství, darem velké hodnoty pro obnovu zázračnosti církve pohnuté ohněm misie, která má odvahu vyjít na cesty světa a schopnost dát se pochopit všem národům a všem kulturám. Všichni věřící jsou povoláni přispět k tomuto rozmachu, přijmout charismata, která Duch hojně rozdává každému z nich, a zavázat se, že je s pokorou a tvůrčí iniciativou dají do služeb Království.

26. Slavení eucharistie, zejména v neděli, je prvním a základním způsobem, jak se svatý Boží lid shromažďuje a setkává. Při slavení eucharistie „jednota církve je naznačena i vytvořena“ (UR 2). V „plné, vědomé a aktivní účasti“ (SC 14) všech věřících, v přítomnosti různých služeb a v předsednictví biskupa nebo kněze se zviditelňuje křesťanské společenství, v němž se uskutečňuje diferencovaná spoluodpovědnost všech za poslání. Proto se církev, Kristovo tělo, učí na základě eucharistie vyjadřovat jednotu a pluralitu: jednotu církve a mnohost eucharistických shromáždění; jednotu svátostného tajemství a rozmanitost liturgických tradic; jednotu slavení a rozmanitost povolání, charismata služeb. Nic neukazuje více než eucharistie, že harmonie vytvořená Duchem není uniformita a že každý církevní dar je určen ke společnému budování. Každé slavení eucharistie je také vyjádřením touhy a výzvy po jednotě všech pokřtěných, která ještě není plná a viditelná. Tam, kde nedělní slavení eucharistie není možné, se společenství, ač po ní touží, shromažďuje při slavení Slova, kde je Kristus stále přítomen.

27. Mezi *synaxis* a *synodos*, mezi eucharistickým shromážděním a synodálním shromážděním, existuje úzká souvislost. I když v různých formách, v obou se uskutečňuje Ježíšův příslib, že bude přítomen tam, kde jsou dva nebo tři shromáždění v jeho jménu (srov. Mt 18,20). Synodální shromáždění jsou události, které oslavují spojení Krista s jeho církví prostřednictvím působení Ducha. On je tím, kdo zajišťuje jednotu církevního Těla Kristova v eucharistickém shromáždění stejně jako v synodálním shromáždění. Liturgie je nasloucháním Božímu slovu a odpovědí na jeho smluvní iniciativu. Také synodální shromáždění je nasloucháním témuž Slovu, které zaznívá stejně tak ve znameních doby jako v srdcích věřících, a odpovědí shromáždění, které rozeznává Boží vůli, aby ji uvedlo do praxe. Prohloubení vazby mezi liturgií a synodalitou pomůže všem křesťanským společenstvím, aby si v rozmanitosti svých kultur a tradic osvojila slavnostní styly, v nichž se projevuje tvář synodální církve. Za tímto účelem žádáme o zřízení zvláštní studijní skupiny, které bychom svěřili také úvahy o tom, jak učinit liturgické slavení výraznějším projevem synodality; mohlyby se zabývat také kázáním v rámci liturgických slavení a rozvojem katecheze o synodalitě v mystagogické perspektivě.

Význam a dimenze synodality

28. Výrazy „synodalita“ a „synodální“ jsou odvozeny od starobylé a stálé církevní praxe shromažďování na synodě. V tradicích východních a západních církví slovo „synoda“ označuje instituce a události, které v průběhu času nabývaly různých podob a zahrnovaly pluralitu subjektů. Ve své rozmanitosti všechny tyto formy spojuje shromáždění za účelem dialogu, rozlišování a rozhodování. Díky zkušenostem z posledních let se význam těchto pojmů lépe pochopil a zažil. Stále více se spojují s touhou po církvi, která je blíže lidem a je více vztahová, která je domovem a Boží rodinou. V průběhu synodálního procesu došlo k sblížení významu synodality, které je základem tohoto dokumentu: synodalita je společné kráčení křesťanů s Kristem a směrem k Božímu království ve spojení s celým lidstvem; je zaměřena na misi, zahrnuje setkávání ve shromáždění na různých úrovních církevního života, vzájemné naslouchání, dialog, rozlišování společenství, utváření konsensu jako výrazu přítomnosti Krista v Duchu a přijímání rozhodnutí v diferencované spoluodpovědnosti. V této linii lépe chápeme, co znamená, že synodalita je konstitutivní dimenzí církve (srov. CTI, č. 1). Zjednodušeně a synteticky lze říci, že synodalita je cestou duchovní obnovy a strukturální reformy, aby se církev stala participativnější a misijnější, tj. aby byla schopnější kráčet s každým mužem a ženou a vyzářovat Kristovo světlo.

29. V Panně Marii, Matce Krista, církve a lidstva, vidíme v plném světle rysy synodální, misionářské a milosrdné církve. Ona je skutečně postavou církve, která naslouchá, modlí se, rozjímá, vede dialog, doprovází, rozlišuje, rozhoduje a jedná. Od ní se učíme umění naslouchat, pozornosti vůči Boží vůli, poslušnosti Božímu slovu, schopnosti pochopit potřeby chudých, odvaze vydat se na cestu, lásce, která pomáhá, zpěvu chvály a jásoty v Duchu. Proto, jak uvedl svatý Pavel VI, „působení církve ve světě je jakoby prodloužením Mariiny péče“ (MC 28).

30. Podrobněji synodalita označuje tři různé aspekty života církve:

- a) Za prvé, odkazuje na „zvláštní styl, který charakterizuje život a poslání církve a vyjadřuje její povahu jako společné chození a shromažďování Božího lidu, který Pán Ježíš povolal v síle Ducha svatého, aby hlásal evangelium. Musí se projevovat v běžném způsobu života a práce církve. Tento *modus vivendi et operandi* se uskutečňuje prostřednictvím společného naslouchání slovu a slavení eucharistie, bratrského společenství a spoluodpovědnosti a účasti celého Božího lidu na různých úrovních a v rozlišení různých služeb a rolí na jeho životě a poslání“ (CTI, č. 70a);
- b) za druhé „synodalita pak označuje v konkrétnějším a určitějším smyslu z teologického a kanonického hlediska ty *církevní struktury a procesy*, v nichž se synodální povaha církve projevuje na institucionální úrovni, podobně na různých úrovních jejího uskutečňování: místní, regionální, univerzální. Takové struktury a procesy jsou ve službě autoritativního rozlišování církve, která je povolána určit směr, jímž se má řídit při naslouchání Duchu svatému“ (CTI, č. 70b);
- c) za třetí, synodalita označuje „včasné konání *synodálních událostí*, při nichž je církev svolávána kompetentní autoritou a podle specifických postupů stanovených církevní disciplínou,

zahrnující různými způsoby místní, regionální a univerzální úroveň“. celéhoBožího lidu pod předsednictvím biskupů v kolegiálním a hierarchickém společenství s římským biskupem, k rozlišování své cesty a konkrétních otázek a k přijímání rozhodnutí a orientací za účelem naplnění svého evangelizačního poslání“ (CTI, č. 1, s. 1). 70c).

31. V kontextu koncilní ekleziologie Božího lidu vyjadřuje pojem společenstvíhlubokou podstatu tajemství a poslání církve, které má ve slavení eucharistie svůj zdroj a vrchol, tj. spojení s Bohem Trojicí a jednotu mezi lidmi, která se uskutečňuje v Kristu skrze Ducha svatého. Na tomto pozadí synodalita „označuje specifický způsob života a působení církve, Božího lidu, který projevuje a konkrétně uskutečňuje své bytostné společenství ve 'společném chození', ve shromažďování jako shromáždění a v aktivní účasti všech jeho členů na jeho evangelizačním poslání“ (CTI, č. 6).

32. Synodalita není samoučelná, ale směřuje k poslání, které Kristus svěřil církvi v Duchu. Evangelizace je „základním posláním církve [...] je milostí a povoláním vlastním církvi, její hlubokou identitou“ (EN 14). Tím, že jsou všechny místní církve a celá církev bez rozdílu osob blízko všem, kážou a učí, křtí, slaví eucharistii a svátost smíření, odpovídají konkrétně na Pánův příkaz hlásat evangelium všem národům (srov. Mt 28,19-20; Mk 16,15- 16). Tím, že synodalita oceňuje všechna charismata a služby, umožňuje Božímu lidu hlásat a svědčit o evangeliu ženám a mužům na všech místech a ve všech dobách, a stává se tak „viditelnou svátostí“ (LG 9) bratrství a jednoty v Kristu, kterou si Bůh přeje. Synodalita a misie jsou úzce propojeny: misie osvěcuje synodalitu a synodalita vede k misii.

33. Autorita pastýřů „je zvláštním darem Ducha Krista Hlavy k budování celého těla“ (CTI, č. 67). Tento dar je spojen se svátostí svěcení, která ty, kdo ji přijímají, konfiguruje ke Kristu Hlavě, Pastýři a Služebníku a staví je do služeb svatého Božího lidu, aby chránili apoštolát hlásání a podporovali církevní společenství na všech úrovních. Synodalita nabízí „nejvhodnější výkladový rámec pro chápání samotné hierarchické služby“ (František, *promluva k oslavám 50. výročí ustavení biskupské synody*, 17. října 2015) a uvádí do správné perspektivy mandát, který Kristus v Duchu svatém svěřuje pastýřům. Vyzývá proto celou církev, včetně těch, kteří mají autoritu, k proměně (*conversione*, „obrácení“, „konverzi“) a reformě.

Jednota jako harmonie

34. „Lidská bytost, která je duchovní povahy, se realizuje v mezilidských vztazích. Čím autentičtěji je prožívá, tím více zraje jeho osobní identita. Člověk se nehodnotí tím, že se izoluje, ale tím, že se uvádí do vztahu s druhými a s Bohem. Význam těchto vztahů se proto stává zásadním“ (CV 53). Synodální církev je charakterizována jako prostor, kde se mohou rozvíjet vztahy díky vzájemné lásce, která je novým přikázáním, jež Ježíš zanechal svým učedníkům (srov. Jan 13,34-35). Ve stále individualističtějších kulturách a společnostech může církev, „lid shromážděný v jednotě Otcei Syna i Ducha svatého“ (LG 4), svědčit o síle vztahů založených v Trojici. Rozdíly v povolání, věku, pohlaví, profesi, stavu a sociální příslušnosti, přítomné v každém křesťanském společenství, nabízejí každému člověku setkání s jinakostí, které je nezbytné pro osobní zrání.

35. Je to především v rámci rodiny, kterou Koncil nazývá „domácí církví“ (LG 11), kde se učíme prožívat bohatství vztahů mezi lidmi sjednocenými v různosti jejich povah, věku a rolí. Proto jsou rodiny privilegovaným místem, kde se lze učit a zakoušet základní praxi synodální církve. Navzdory zlomům a utrpení, které rodiny prožívají, zůstávají místem, kde se učíme vyměňovat si dar lásky, důvěry, odpuštění, smíření a porozumění. Právěv rodině se učíme, že máme stejnou důstojnost, že jsme stvořeni pro vzájemnost, že potřebujeme být vyslyšeni a jsme schopni naslouchat, společně rozlišovat a rozhodovat, přijímat a vykonávat autoritu oživanou láskou, být spoluodpovědní a zodpovědní za své činy. „Rodina polidšťuje lidi prostřednictvím vztahu 'my' a zároveň podporuje legitimní odlišnosti každého člověka“ (František, *Plenární zasedání Papežské akademie sociálních věd*, 29. dubna 2022).

36. Synodní proces ukázal, že Duch svatý neustále probouzí v Božím lidu nejrůznější charismata a služby. „Také při budování Kristova těla existuje rozmanitost údů a funkcí. Jediný je Duch, který rozděluje své různé dary ve prospěch církve podle jejího bohatství a potřeb jednotlivých služeb (srov. 1 Kor 12,11)“ (LG 7). Stejně tak se objevila snaha rozšířit možnosti účasti a uplatňování diferencované spoluodpovědnosti všech pokřtěných, mužů i žen. V této souvislosti však byl vyjádřen smutek nad nedostatečnou účastí tolika členů Božího lidu na této cestě církevní obnovy a nad rozšířenou únavou z

plného prožívání zdravé vztahovosti mezi muži a ženami, mezi generacemi a mezi lidmi a skupinami s různou kulturní identitou a v různých sociálních podmínkách, zejména mezi chudými a vyloučenými.

37. Kromě toho synodní proces zdůraznil duchovní dědictví místních církví, v nichž a z nichž katolická církev existuje, a potřebu vyjádřit jejich zkušenosti. Na základě katolicity „jednotlivé části nabízejí své dary ostatním a celé církvi, aby celek i jednotlivé části měly prospěch ze vzájemné komunikace všech a ze snahy v jednotě směřovat k plnosti“ (LG 13). Služba Petrova nástupce „zaručuje legitimní rozmanitost a zároveň zajišťuje, aby zvláštnost nejen neškodila jednotě, ale spíše jí sloužila“ (LG 13; srov. AG 22).

38. Celá církev byla vždy pluralitou národů a jazyků, církví s jejich zvláštními obřady, disciplínami a teologickým a duchovním dědictvím, povolání, charismat a služeb ve službě společnému dobru. Jednotu této rozmanitosti vytváří Kristus, úhelný kámen, a Duch svatý, pán harmonie. Tato jednota v rozmanitosti je přesně tím, co je míněno katolicitou církve. Jejím znakem je pluralita církví *sui iuris*, která byla zdůrazněna v rámci synodálního procesu. Shromáždění vyzývá k pokračování v cestě setkávání, vzájemného porozumění a výměny darů, které živí společenství církve žijící v jednotlivých církvích.

39. Synodální obnova podporuje uznání kontextů jako místa, kde se zpřítomňuje uskutečňuje Boží univerzální volání k účasti na jeho lidu, na Božím království, které je „spravedlností, pokojem a radostí v Duchu svatém“ (Řím 14,17). Tímto způsobem jsou různé kultury schopny pochopit jednotu, která je základem jejich plurality, a otevírá jim perspektivu výměny darů. „Jednota církve není uniformita, ale organická integrace legitimních odlišností“ (NMI 46). Různorodost projevů spásného poselství brání jeho redukci na jediné chápání života církve a teologické, liturgické, pastorační a disciplinární formy, v nichž se projevuje.

40. Vnímání souvislostí, kultur a rozmanitostí a vztahů mezi nimi je klíčem k růstu synodální církve jako misionářky a k tomu, aby pod vlivem Ducha svatého směřovala k viditelné jednotě křesťanů. Znovu potvrzujeme závazek katolické církve pokračovat a zintenzivňovat ekumenickou cestu s ostatními křesťany na základě našeho společného křtu a jako odpověď na výzvu ke společnému prožívání společenství a jednoty mezi učedníky, za které se Kristus modlil při Poslední večeři (srov. Jan 17,20-26). Shromáždění s radostí a vděčností vítá pokrok v ekumenických vztazích za posledních šedesát let, dialogové dokumenty a deklarační vyjadřující společnou víru. Účast bratrských delegátů obohatila jednání shromáždění a těšíme se na další kroky na cestě k plnému společenství prostřednictvím začlenění plodů ekumenické cesty do církevní praxe.

41. Všude na zemi žijí křesťané vedle lidí, kteří nejsou pokřtěni a slouží Bohu tím, že vyznávají jiné náboženství. Za ně se slavnostně modlíme při liturgii Velkého pátku, s nimi spolupracujeme a bojujeme za budování lepšího světa a společně s nimi prosíme jediného Boha, aby svět vysvobodil ze zla, které ho sužuje. Dialog, setkávání a výměna darů typické pro synodální církev jsou povolány k otevřenosti vůči vztahům s jinými náboženskými tradicemi s cílem „navázat přátelství, mír, harmonii a sdílet morální a duchovní hodnoty a zkušenosti v duchu pravdy a lásky“ (FT 271). V některých regionech jsou křesťané, kteří se angažují v budování bratrských vztahů s lidmi jiných náboženství, pronásledováni. Shromáždění je povzbuzuje, aby ve svém úsilí vytrvali s nadějí.

42. Pluralita náboženství a kultur, mnohotvárnost duchovních a teologických tradic, rozmanitost darů a úkolů Ducha svatého ve společenství, stejně jako různorodost věku, pohlaví a sociální příslušnosti v církvi jsou pro každého výzvou k tomu, aby rozpoznal a přijal svou vlastní částečnost, zřekl se nároku být středem a otevřel se přijetí jiných perspektiv. Každý je nositelem zvláštního a nepostradatelného příspěvku k dokončení společného díla. Synodální církev lze popsat uchýlením se k obrazu orchestru: rozmanitost nástrojů je nezbytná k oživení krásy a harmonie hudby, v jejímž rámci si hlas každého z nich zachovává své vlastní charakteristické rysy ve službě společnému poslání. Tak se projevuje harmonie, kterou působí Duch sv. v církvi, ten, který je harmonií v osobě (srov. sv. Basil, XVI, 38).

Synodální spiritualita

43. Synodalita je především duchovní dispozice, která prostupuje každodenní život pokřtěných a všechny aspekty poslání církve. Synodální spiritualita pramení z působení Ducha svatého a vyžaduje naslouchání Božím slovu, kontemplaci, ztišení a proměnu (*conversione*, „obrácení“) srdce. Jak uvedl

papež František v úvodní promluvě tohoto druhého zasedání, „Duch svatý jespolehlivým průvodcem a naším prvním úkolem je naučit se rozeznávat jeho hlas, protože on mluví ve všem a ve všech věcech“. Synodální spiritualita také vyžaduje askezi, pokoru, trpělivost a připravenost odpouštět a nechat si odpustit. S vděčností a pokorou přijímá rozmanitost darů a úkolů, které Duch svatý rozděluje pro službu jedinému Pánu (srov. 1 Kor 12,4-5). Činí tak bez ctižádosti a závisti, bez touhy po nadvládě a kontrole, pěstuje stejné pocity jako Ježíš Kristus, který „vyprázdnil sám sebe tím, že přijal stav služebníka“ (Flp 2,7). Ovoce poznáme, když se každodenní život církve vyznačuje jednotou a harmonií v pluralitě. Na cestě autentické spirituality nemůže nikdo postupovat sám. Jako jednotlivci i jako společenství potřebujeme doprovázení a podporu, včetně formace a duchovního vedení.

44. Obnova křesťanského společenství je možná pouze uznáním primátu milosti. Pokud chybí osobní a komunitní duchovní hloubka, synodalita se redukuje na organizační účel. Jsme povoláni nejen k tomu, abychom plody osobní duchovní zkušenosti převedli do komunitních procesů, ale abychom hlouběji zakusili, jak je praktikování nového přikázání vzájemné lásky místem a formou setkání s Bohem. V tomto smyslu synodální perspektiva, ačkoli čerpá z bohatého duchovního dědictví Tradice, přispívá k obnově jeho forem: modlitba otevřená účasti, společně prožívané rozlišování, misijní energie rodící se ze sdílení a vyzařující jako služba.

45. Rozhovor v Duchu je nástrojem, který i přes svá omezení přináší ovoce, neboť umožňuje naslouchat a rozlišovat, „co Duch říká církvi“ (Zj 2,7). Jeho praktikování vzbuzuje radost, údiv a vděčnost a je zakoušeno jako cesta obnovy, která proměňuje jednotlivce, skupiny i církve. Slovo „rozhovor“ (*conversazione*, „konverzace“) vyjadřuje něco víc než pouhý dialog: harmonicky prolíná myšlení a cítění a vytváří společný životní svět. Proto lze říci, že v rozhovoru jde o proměnu (*conversione*, „obrácení“, „konverzi“). Je to antropologická danost, kterou lze nalézt u různých národů a kultur, jež spojuje praxe solidárního setkávání, aby společně diskutovaly a rozhodovaly o otázkách životně důležitých pro společenství. Milost přivádí tuto lidskou zkušenost k naplnění: konverzovat „v Duchu“ znamená prožívat zkušenost sdílení ve světle víry a hledání Boží vůle v evangelijní atmosféře, v níž může Duch svatý dát zaznít svému nezaměnitelnému hlasu.

46. Ve všech fázích synodního procesu zaznívala potřeba uzdravení, smíření a obnovení důvěry v církev, zejména po tolika skandálech v souvislosti s nejrůznějšími způsoby zneužívání. To se jasně ukázalo i tváří v tvář podobným případům zneužívání ve společnosti. Církev je povolána k tomu, aby do středu svého života a služby postavila skutečnost, že jsme si v Kristu navzájem svěřeni. Uznání této hluboké skutečnosti se stává posvátnou povinností, která nám umožňuje uznat chyby a obnovit důvěru. Jít touto cestou je aktem spravedlnosti a misijním závazkem Božího lidu v našem světě a darem, který musíme vzývat shůry. Touha pokračovat v chůzi po této cestě je plodem synodální obnovy.

Synodalita jako sociální proroctví

47. Synodální styl, praktikovaný s pokorou, může z církve učinit prorocký hlas v dnešním světě. „Synodální církev je jako prapor vztyčený mezi národy (srov. Iz 11,12)“ (František, *promluva k 50. výročí ustavení biskupské synody*, 17. října 2015). Žijeme v době poznamenané rostoucí nerovností, rostoucím rozčarováním z tradičních modelů vládnutí, rozčarováním z fungování demokracie, rostoucími autokratickými a diktátorskými tendencemi, dominancí tržního modelu bez ohledu na zranitelnost lidí a stvoření a pokušením řešit konflikty spíše silou než dialogem. Autentická praxe synodality umožňuje křesťanům rozvíjet kulturu schopnou kritického proroctví vůči převládajícímu myšlení a nabízí tak osobitý příspěvek k hledání odpovědí na mnohé výzvy, kterým čelí současné společnosti, a k budování společného dobra.

48. Synodální způsob prožívání vztahů je sociálním svědectvím, které odpovídá na lidskou potřebu být přijat a cítit se uznáván v konkrétním společenství. Je výzvou proti rostoucí izolaci lidí a kulturnímu individualismu, který často absorbovala i církev, a vyzývá nás ke vzájemné péči, vzájemné závislosti a spoluodpovědnosti za společné dobro. Stejně tak je výzvou přehnanému sociálnímu komunitarismu, který lidi dusí a neumožňuje jim být subjekty vlastního rozvoje. Ochota naslouchat všem, zejména chudým, je v příkrém protikladu vůči světu, v němž koncentrace moci vede k tomu, že nejsou respektováni lidé chudí, marginalizovaní, menšiny či planeta Země, náš společný domov. Synodalita i integrální ekologie předpokládají perspektivu vztahů a trvají na nutnosti péče o vazby: proto si odpovídají a vzájemně se doplňují ve způsobu prožívání poslání církve v současném světě.

Část II - Společně na jedné lodi

Proměna vztahů

Byli pohromadě Šimon Petr, Tomáš zvaný Blíženec, Natanael z galilejské Kány, synové Zebedeovi a ještě jiní dva z jeho učedníků. Šimon Petr jim řekl: »Půjdu lovit ryby.« Odpověděli mu: »I my půjdeme s tebou.« (Jan 21,2-3)

49. Tiberiádké jezero je místem, kde to všechno začalo. Petr, Ondřej, Jakub a Jan opustili loď a sítě a vydali se za Ježíšem. Po Velikonocích se od tohoto jezera znovu vydali nacestu. V noci se na břehu ozve dialog: „Jdu lovit ryby“. „My jdeme s tebou“. I synodální cesta začala takto: vyslechli jsme pozvání Petrova nástupce a přijali jsme je; vyrazili jsme s ním a za ním. Společně jsme se modlili, přemýšleli, zápasili a vedli dialog. Především jsme však zakusili, že jsou to právě vztahy, které udržují vitalitu církve a ožívují její struktury. Misionářská synodální církev potřebuje obnovit obojí.

Nové vztahy

50. Na celé cestě synody a ve všech zeměpisných šířkách se objevilo volání po církvi, která by byla schopna více žít vztahy: s Pánem, mezi muži a ženami, v rodinách, v komunitách, mezi všemi křesťany, mezi sociálními skupinami, mezi náboženstvími, se stvořením. Mnozí vyjadřovali překvapení nad tím, že byli osloveni, a radost z toho, že mohou vyjádřit svůj hlas ve společenství; nechyběli ani ti, kteří sdíleli utrpení z pocitu vyloučení nebo odsouzení také kvůli své manželské situaci, identitě a sexualitě. Touha po autentičtějším a smysluplnějším vztazích nevyjadřuje pouze snahu patřit do soudržné skupiny, ale odpovídá hlubokému vědomí víry: evangelijní kvalita vztahů ve společenství je rozhodující pro svědectví, které má Boží lid vydávat v dějinách. „Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci: budete-li mít lásku jedni k druhým“ (Jan 13,35). Vztahy obnovené milostí a pohostinností nabídnutá nejmenším podle Ježíšova učení jsou nevymluvnějším znamením působení Ducha svatého ve společenství učedníků. Být synodální církví proto vyžaduje opravdovou proměnu (*conversione*) vztahů. Z evangelia se musíme znovu naučit, že péče o vztahy není strategií nebo nástrojem pro větší organizační efektivitu, ale je způsobem, jakým se Bůh Otec zjevil v Ježíši a v Duchu. Když naše vztahy i ve své křehkosti nechávají zazářit Kristovu milost, Otcovu lásku a společenství Ducha, vyznáváme svým životem víru v Boha Trojici.

51. Právě v evangeliích musíme hledat cestu k obrácení, které se od nás vyžaduje, a učit se přijmout Ježíšovy postoje za své. Evangelia nám ho „představují jako člověka, který neustále naslouchá lidem, kteří k němu přicházejí po cestách Svaté země“ (DTC 11). Ať už se jednalo o muže nebo ženy, Židy nebo pohany, doktory Zákona nebo celníky, spravedlivé nebo hříšníky, žebráky, slepce, malomocné nebo nemocné, Ježíš nikoho neposlal pryč, aniž by se zastavil a naslouchal a aniž by s ním navázal dialog. Odhalil Otcovu tvář tím, že se s každým člověkem setkal tam, kde se nacházela jeho historie a svoboda. Z naslouchání potřebám a víře lidí, s nimiž se setkával, plynula slova a gesta, která obnovovala jejich životy a otevírala cestu k obnově vztahů. Ježíš je Mesiáš, který „dává hluchým slyšet a němým mluvit“ (Mk 7,37). Žádá nás, abychom se my, jeho učedníci, chovalistějně, a dává nám s milostí Ducha svatého schopnost tak činit a modelovat naše srdce podle jeho: jen „srdce umožňuje jakýkoli autentický svazek, protože vztah, který není budován srdcem, není schopen překonat roztržičnost individualismu“ (DN 17). Když nasloucháme svým bratrům a sestrám, podílíme se na postoji, s nímž Bůh v Ježíši Kristu vychází vstříc každému z nich.

52. Potřeba proměny vztahů se jednoznačně týká vztahů mezi muži a ženami. Vztahový dynamismus je vepsán do našeho stavu jako stvoření. Sexuální rozdílnost tvoří základ lidské vztahovosti. „Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, k obrazu Božímu ho stvořil: muže a ženu je stvořil“ (Gn 1,27). V Božím plánu tato původní odlišnost neznamená nerovnost mezi mužem a ženou. V novém stvoření je nově interpretován ve světle důstojnosti křtu: „Kdo byli pokřtěni v Krista, oblékli se do Krista. Není Žid ani Řek, není otrok ani svobodný, není muž ani žena, neboť vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši“ (Gal 3,27-28). Jako křesťané jsme povoláni přijímat a respektovat tuto odlišnost, která je Božím darem a zdrojem života, a to různými způsoby a v různých kontextech, v nichž se projevuje. Vydáváme svědectví evangeliu, když se snažíme žít ve vztazích, které respektují stejnou důstojnost a vzájemnost mezi muži a ženami. Opakující se projevy bolesti a utrpení žen ze všech regionů akontinentů, laických i zasvěcených, během synodního procesu ukazují, jak často v tom selháváme.

V pluralitě kontextů

53. Výzva k obnově vztahů v Pánu Ježíši rezonuje v pluralitě kontextů, v nichž jeho učedníci žijí a vykonávají poslání církve. Každý z těchto kontextů má zvláštní bohatství, které je třeba brát v úvahu, což souvisí s pluralitou kultur. Všechny však, i když různým způsobem, nesou známky narušené vztahové logiky, která je někdy v rozporu s logikou evangelia. V průběhu dějin se vztahová uzavřenost upevnila ve skutečné struktury hříchu (srov. SRS 36), které ovlivňují způsob myšlení a jednání lidí. Zejména vytvářejí blokády a obavy, kterým je třeba čelit a projít jimi, abychom se vydali na cestu proměny (*conversione*) vztahů.

54. V této dynamice je zakořeněno zlo, které sužuje náš svět, počínaje válkami aozbrojenými konflikty a iluzí, že spravedlivého míru lze dosáhnout silou zbraní. Stejně smrtící je i přesvědčení, že veškeré stvoření, dokonce i lidé, mohou být libovolně využíváni pro zisk. To je důsledek mnoha a různých bariér, které rozdělují lidi, dokonce i v křesťanských společnostech, a omezují možnosti jedněch ve srovnání s těmi, které mají druzí: nerovnost mezi muži a ženami, rasismus, kastovní rozdělení, diskriminace lidí s postižením, porušování práv menšin všeho druhu, neochota přijímat migranty. Dokonce i vztah k planetě Zemi, naší sestře a matce (srov. LS 1), nese známky zlomu, který ohrožuje životy nespočetných komunit, zejména vnejchudších regionech, ne-li celých národů a možná celého lidstva. Nejradiálnější a nejdramatičtější odmítnutí je odmítnutí lidského života jako takového; to vede k odmítnutí nenarozených dětí a starých lidí.

55. Tolik zla, které sužuje náš svět, se projevuje i v církvi. Krize zneužívání ve svých rozmanitých a tragických projevech přinesla obětem, těm, kdo ji přežili, a jejich komunitám nevýslovné a často dlouhotrvající utrpení. Církev musí se zvláštní pozorností a citlivostí naslouchat hlasům obětí a pozůstalých po obětech sexuálního, duchovního, ekonomického, institucionálního, mocenského zneužívání a zneužívání svědomí ze strany duchovních nebo osob s církevním pověřením. Naslouchání je základním prvkem cesty k uzdravení, pokání, spravedlnosti a smíření. V době, která zažívá globální krizi důvěry a podněcuje lidi k životu v nedůvěře a podezíravosti, musí církev uznat své vlastní nedostatky, pokorně prosit o odpuštění, pečovat o oběti, postarat se o zavedení preventivních nástrojů a v Pánu usilovat o obnovení vzájemné důvěry.

56. Naslouchání těm, kdo trpí vyloučením a marginalizací, posiluje vědomí církve, že jsoučástí jejího poslání vzít na sebe břemeno těchto zraněných vztahů, aby je Pán, Živý, mohl uzdravit. Jen tak může být „jako svátost, tj. znamením a nástrojem důvěrného spojení s Bohem a jednoty celého lidského rodu“ (LG 1). Otevřenost světu nám zároveň umožňuje objevit, že v každém koutě planety, v každé kultuře a v každé lidské skupině Duch zasel semena evangelia. Přinášejí plody ve schopnosti žít zdravé vztahy, pěstovat vzájemnou důvěru a odpuštění, překonávat strach z rozmanitosti a dávat život vstřícným společnostem, podporovat ekonomiku, která pečuje o lidi a planetu, usmířovat po konfliktech. Historie nám předává dědictví konfliktů motivovaných také ve jménu náboženské příslušnosti, které podkopávají důvěryhodnost samotných náboženství. Zdrojem utrpení je skandál rozdělení mezi křesťanskými společnostmi, nepřátelství mezi bratry a sestrami, kteří přijali stejný křest. Obnovená zkušenost ekumenického rozmachu, která provází synodální cestu, jedno ze znamení proměny (*conversione*) vztahů, otevírá naději.

Charismata, povolání a služby pro misii

57. Křesťané, ať už osobně, nebo v přidružené formě, jsou povoláni k tomu, aby dary, které jim Duch svatý uděluje, přinášely ovoce s ohledem na svědectví a hlásání evangelia. „Existují různá charismata, ale jedno je Duch; existují různé služby, ale jedno je Pán; existují různé činnosti, ale jedno je Bůh, který působí všechno ve všech. Každému je dán zvláštní projev Ducha pro společné dobro“ (1 Kor 12,4-7). V křesťanském společenství jsou všichni pokřtění obohaceni dary, o které se mohou dělit, každý podle svého povolání a životního stavu. Různá církevní povolání jsou ve skutečnosti mnohonásobným a artikulovaným vyjádřením jediného křestního povolání ke svatosti a poslání. Rozmanitost charismat, která má svůj původve svobodě Ducha svatého, směřuje k jednotě církevního Těla Kristova (srov. LG 32) a kmisii na různých místech a v různých kulturách (srov. LG 12). Tyto dary nejsou výlučným vlastnictvím těch, kdo je přijímají a uplatňují, ani nemohou být důvodem k tomu, aby si je nárokovali pro sebe nebo pro skupinu. Jsou povoláni přispívat jak k životu křesťanského společenství, a to i prostřednictvím přiměřené pastorační péče o povolání, tak k rozvojispolečnosti v

jejích rozmanitých dimenzích.

58. Každý pokřtěný odpovídá na požadavky poslání v kontextu, v němž žije a pracuje podle svých vlastních sklonů a schopností, a tak projevuje svobodu Ducha, který mu uděluje dary. Právě díky tomuto dynamismu v Duchu může Boží lid díky naslouchání realitě, v níž žije, objevovat nové oblasti angažovanosti a nové způsoby naplňování svého poslání. Křesťané, kteří v různých funkcích - v rodině a v jiných životních stavech, na pracovišti a v profesích, v občanské či politické, sociální nebo ekologické angažovanosti, při rozvíjení kultury inspirované evangeliem stejně jako při evangelizaci kultury digitálního prostředí - krácejí po cestách světa a ve svém životním prostředí hlásají evangelium, jsou podporováni dary Ducha.

59. Žádají církev, aby je nenechávala samotné, ale aby se cítili být posláni a podporováni. Žádají, aby byli živeni chlebem slova a eucharistií a také bratrskými svazky společenství. Žádají, aby byl jejich závazek uznán takový, jaký je: církevní akce na základě evangelia, nikoliv soukromá volba. Nakonec žádají, aby společenství doprovázelo ty, kteří byli svým svědectvím přitahováni k evangeliu. V misijní synodální církvi budou společenství pod vedením svých pastýřů schopna vysílat a podporovat ty, které vyslala. Budou se tedy chápat především jako služba misii, kterou věřící vykonávají ve společnosti, v rodinném a pracovním životě, aniž by se soustředily výhradně na činnosti, které se odehrávají uvnitř nich, a na jejich organizační potřeby.

60. Na základě křtu mají muži a ženy v Božím lidu stejnou důstojnost. Přesto ženy stálenarážejí na překážky, které jim brání v dosažení plnějšiho uznání jejich charismat, povolání a místa v různých oblastech života církve, a to na úkor služby společnému poslání. Písmosvědčí o významné roli mnoha žen v dějinách spásy. Jedné ženě, Marii z Magdaly, bylo svěřeno první zvěstování vzkříšení; v den Letnic byla ve Večeřadle přítomna Marie, Matka Boží, spolu s mnoha dalšími ženami, které následovaly Pána. Je důležité, aby příslušné úryvky Písma našly v liturgických lekcionářích odpovídající místo. Některé zásadní momenty v dějinách církve potvrzují zásadní přínos žen pohnutých Duchem svatým. Ženy tvoří většinu návštěvníků kostela a často jsou prvními svědky víry v rodinách. Jsou aktivní v životě malých křesťanských společenství a farností; vedou školy, nemocnice a útulky; vedou iniciativy za smíření a podporu lidské důstojnosti a sociální spravedlnosti. Ženy přispívají k teologickému výzkumu a jsou přítomny na odpovědných pozicích v institucích spojených s církví, v diecézní kurii a v římské kurii. Jsou zde ženy na vedoucích pozicích nebo jako vedoucí komunit. Toto shromáždění vyzývá k plnému uplatnění všech možností, které jsou již v současném právu stanoveny v souvislosti s rolí žen, zejména tam, kde zůstávají nenaplněny. Neexistuje žádný důvod, proč by ženy nemohly zastávat vedoucí role v církvi: to, co pochází od Ducha svatého, nelze zastavit. Otevřená zůstává také otázka přístupu žen k diakonické službě. V tomto ohledu je zapotřebí dalšího rozlišování. Shromáždění také vyzývá k tomu, aby se věnovala větší pozornost jazyku a obrazům používaným při kázání, vyučování, katechezi a vypracovávání oficiálních církevních dokumentů a aby se věnoval větší prostor přínosu žen světic, teoložek a mystiček.

61. V křesťanském společenství je třeba věnovat zvláštní pozornost dětem: nejenže je třeba je doprovázet v dobrodružství dospívání, ale mají společenství věřících co dát. Když apoštolové mezi sebou diskutují o tom, kdo je největší, Ježíš staví do centra pozornosti dítě a představuje ho jako kritérium pro vstup do Království (srov. Mk 9,33-37). Církev nemůže být synodální bez přispění dětí, nositelů misijního potenciálu, který je třeba zhodnotit. Jejich hlas je pro společenství nezbytný: musíme mu naslouchat a zavázat se, aby mu naslouchali všichni ve společnosti, zejména ti, kdo mají politickou a výchovnou odpovědnost. Společnost, která neumí přijímat děti a starat se o ně, je nemocná společnost; utrpení, kterým mnohé z nich trpí v důsledku válek, chudoby a zanedbávání, zneužívání a obchodování s dětmi, je skandál, který vyžaduje odvahu k odsouzení a závazek solidarity.

62. K synodální obnově církve mohou přispět i mladí lidé. Jsou zvláště citliví na hodnoty bratrství a sdílení a zároveň odmítají paternalistické nebo autoritářské postoje. Někdy se jejich postoj k církvi jeví jako kritika, ale často má pozitivní podobu osobního závazku k přátelskému společenství, které se angažuje v boji proti sociální nespravedlnosti a v péči o společný domov. Požadavek „kráčet společně v každodenním životě“, který mladí lidé předložili na synodě věnované jim v roce 2018, přesně odpovídá horizontu synodální církve. Proto je nezbytné poskytnout jim starostlivé a trpělivé doprovázení; zejména návrh, který vznikl díky jejich přispění, na „zkušenost doprovázení s cílem rozlišování“, která zahrnuje

bratrský život sdílený s vychovateli dospělých, apoštolský závazek žít společně ve službě těm, kteří to nejvíce potřebují; nabídku spirituality zakořeněné v modlitbě a svátostném životě (srov. *závěrečný dokument XV. řádného generálního shromáždění biskupské synody „Mladí lidé, víra a rozlišování povolání“*, 161).

63. Při podpoře spoluodpovědnosti za misii všech pokřtěných uznáváme apoštolské schopnosti osob s postižením, které se cítí být povolány a poslány jako aktivní činitelé evangelizace. Chceme ocenit přínos, který plyne z nesmírného bohatství lidskosti, jež s sebou přinášejí. Uznáváme jejich zkušenost utrpení, marginalizace, diskriminace, kterou někdy trpí i v samotném křesťanském společenství kvůli paternalistickému postoji soucitu. Abychom podpořili jejich účast na životě a poslání církve, navrhuje vytvořit Církevní observatoř zdravotního postižení.

64. Mezi povoláními, kterými je církev obohacována, vyniká povolání manželů. Druhý vatikánský koncil učil, že „mají ve svém životním stavu a řádu vlastní dar milosti uprostřed Božího lidu“ (LG 11). Svátost manželství přisuzuje zvláštní poslání, které se zároveň týká života rodiny, budování církve a angažovanosti ve společnosti. Zejména v posledních letech roste vědomí, že rodiny jsou subjektem, a ne pouze příjemcem rodinné pastorace. Proto je třeba, aby se setkávaly a propojovaly, a to i s pomocí církevních institucí, které se věnují výchově dětí a mládeže. Shromáždění znovu vyjadřuje svou blízkost a podporu těm, kteří žijí ve stavu osamělosti jako volby věrnosti Tradici a církevnímu magisteriu o manželství asexuální etice, v níž rozpoznávají zdroj života.

65. V průběhu staletí se z duchovních darů zrodily také různé formy zasvěceného života. Církev od nejstarších dob uznává působení Ducha v životě těch mužů a žen, kteří se rozhodli následovat Krista na cestě evangelijních rad a zasvětili se službě Bohu v kontemplaci v rozmanitých formách služby. Zasvěcený život je povolán vyzývat církev a společností prorockým hlasem. Řeholní rodiny ve své sekulární zkušenosti vyžrály na osvědčené postupy synodálního života a komunitního rozlišování a naučily se harmonizovat individuální dary a společné poslání. Řády a kongregace, společnosti apoštolského života, sekulární instituty, stejně jako sdružení, hnutí a nová společenství mají zvláštní přínos pro růst synodality v církvi. Mnohá společenství zasvěceného života jsou dnes laboratoří interkulturality, která představuje proroctví pro církev a svět. Synodalita zároveň vybízí - a někdy i vyzývá - pastýře místních církví, jakož i osoby odpovědné za zasvěcený život a církevní Agregace k posílení vztahů, aby oživily výměnu darů ve službě společnému poslání.

66. Misie se týká všech pokřtěných. Prvním úkolem laiků a laiček je proniknout dočasné skutečnosti a proměnit ji duchem evangelia (srov. LG 31,33; AA 5-7). Synodální proces, podpořený podnětem papeže Františka (srov. apoštolský list ve formě Motu proprio *Spiritus Domini*, 10. ledna 2021), vyzval místní církve, aby tvořivě a odvážně reagovaly na potřeby misie, rozlišovaly mezi charismaty některá, která je vhodné přijmout v podobě konkrétních služeb (*forma ministeriale*), a vybavily se vhodnými kritérii, nástroji a postupy. Ne všechna charismata musí být konfigurována jako služby (*ministeri*), ne všichni pokřtění musí být služebníky (*ministri*), ne všechny služby musí být ustanoveny (*instituti*). Aby mohlo být charisma konfigurováno jako služba, je nutné, aby společenství identifikovalo skutečnou pastorační potřebu, kterou doprovází rozlišování, jež provádí pastýř spolu se společenstvím, o vhodnosti vytvoření nové služby. Výsledkem tohoto procesu je rozhodnutí příslušného orgánu. V misijní synodální církvi se vybízí k podpoře více forem laických služeb (*ministeri laicali*), tj. služeb, které nevyžadují svátost svěcení, a to nejen v liturgické oblasti. Mohou být ustanoveny nebo neustanoveny (*instituti o non instituti*). Mělo by se také uvažovat o tom, jak svěřovat laické služby v době, kdy se lidé stále snadněji stěhují z jednoho místa na druhé, a určovat časy a oblasti jejich výkonu.

67. Mezi mnoha církevními službami shromáždění ocenilo přínos teologie k pochopení víry a rozlišování v rozmanitosti jejich projevů. Teologové pomáhají Božímu lidu rozvíjet chápání skutečnosti osvícené Zjevením a rozvíjet vhodné odpovědi a vhodný jazyk pro misii. V synodální a misijní církvi „je charisma teologie povoláno k výkonu specifické služby [...]. Spolu se zkušeností víry a kontemplací pravdy věřícího lidu a kázáním pastýřů přispívá ke stále hlubšímu pronikání evangelia. Navíc 'jako u každého jiného křesťanského povolání je služba teologa kromě osobní také komunitní a kolegiální', (CTI, č. 75), zvláště pokud je vykonávána formou výuky svěřené kanonickým posláním v církevních akademických institucích. „Církevní synodalita tedy zavazuje teology, aby dělali teologii synodální formou a podporovali mezi sebou schopnost naslouchat, vést dialog, rozlišovat a integrovat mnohost a

rozmanitost případů a příspěvků“ (*tamtéž*). V tomto směru je naléhavě nutné prostřednictvím vhodných institucionálních forem podporovat dialog mezi pastýři a těmi, kdo se angažují v oblasti v teologickém výzkumu. Shromáždění vyzývá teologické instituce, aby pokračovaly ve výzkumu s cílem objasnit a prohloubit význam synodality a doprovázet formaci v místních církvích.

Ordinované služby ve službě harmonie

68. Stejně jako všechny služby v církvi slouží episkopát, presbyterát a diakonát hlásání evangelia a rozvoji církevního společenství. Druhý vatikánský koncil připomněl, že ordinovanou službu božského zřízení „vykonávají v různých řádech ti, kteří se ve starověku nazývají biskupové, presbyteri, jáhni“ (LG 28). V této souvislosti II. vatikánský koncil potvrdil svátostnost episkopátu (srov. LG 21), obnovil komunitní realitu presbyterátu (srov. LG 28) a připravil půdu pro obnovení trvalého výkonu diakonátu v latinské církvi (srov. LG 29).

Biskupská služba: Dary Ducha v jednotě církve

69. Úkolem biskupa je předsedat místní církvi jako viditelný princip jednoty uvnitř církve a pouto společenství se všemi církvemi. Koncilní potvrzení, že „biskupským svěcením se uděluje plnost svátosti svěcení“ (LG 21), nám umožňuje chápat identitu biskupa v síti svátostných vztahů s Kristem a s „částí Božího lidu“ (CD 11), která mu byla svěřena a které jepovolán sloužit ve jménu Krista, dobrého pastýře. Ten, kdo je vysvěcen na biskupa, není pověřen výsadami a úkoly, které musí plnit sám. Naopak, dostává milost a úkol rozpoznávat, rozlišovat a skládat v jednotě dary, které Duch svatý vylévá na jednotlivce a společenství, přičemž pracuje ve svátostném svazku s kněžími a jáhny, kteří jsou s ním spoluodpovědní za služebnou službu v místní církvi. Přitom si uvědomuje, co je pro jeho poslání v kontextu péče o společenství církví nejvlastnější a nejspecifičtější.

70. Služba biskupa je službou v obci, s obcí a pro obec (srov. LG 20), která se uskutečňuje prostřednictvím hlásání slova, předsedání eucharistické slavnosti a ostatních svátostí. Proto synodální shromáždění doufá, že Boží lid bude mít při volbě biskupů větší slovo. Doporučuje také, aby se svěcení biskupa konalo v diecézi, pro kterou je určen jako pastýř, a ne v diecézi původu, jak tomu často bývá, a aby hlavní světitelé byli vybíráni z řad biskupů církevní provincie, pokud možno včetně metropolitů. Tak se bude lépe jevit, že ten, kdo se stane biskupem, uzavře s církví, které je určen, pouto a veřejně před ní převezme závazky své služby. Stejně tak je důležité, aby zejména při pastoračních návštěvách mohl trávit čas s věřícími, naslouchat jim s ohledem na své rozlišování. To jim pomůže prožívat církev jako Boží rodinu. Konstitutivní vztah biskupa k místní církvi se dnes v případě titulárních biskupů, jako jsou pomocní biskupové, papežští zástupci a ti, kteří působí v Římské kúrii, neprojevuje s dostatečnou jasností. Bude vhodné o této otázce dále uvažovat.

71. Také biskupové potřebují doprovázet a podporovat ve své službě. Metropolita může hrát roli při podpoře bratrství mezi biskupy sousedních diecézí. Na cestě synody se ukázala potřeba nabídnout biskupům cesty kontinuální formace také v místním kontextu. Vznikla potřeba upřesnit roli pomocných biskupů a rozšířit úkoly, které může biskup delegovat. Měly by být také zhodnoceny zkušenosti emeritních biskupů s jejich novým způsobem služby Božímu lidu. Je důležité pomáhat věřícím, aby si nepěstovali přílišná a nerealistická očekávání od biskupa a pamatovali, že i on je křehký bratr, vystavený pokušení, který potřebuje pomoc jako každý jiný. Idealizovaná představa o biskupovi neusnadňuje jeho křehkou službu, která je naopak podporována účastí celého Božího lidu na poslání ve skutečně synodální církvi.

Ve společenství s biskupem: Kněží a jáhni

72. V synodální církvi jsou kněží povoláni žít svou službu v postoji blízkosti k lidem, přijímat a naslouchat každému a otevřít se synodálnímu stylu. Kněží „tvoří spoluse svým biskupem jedno presbyterium“ (LG 28) a spolupracují s ním při rozlišování charismata při doprovázení a vedení místní církve, přičemž zvláštní pozornost věnují službě jednotě. Jsou povoláni žít kněžské bratrství a společně kráčet v pastorační službě. Kněží, kteří jsou členy institutů zasvěceného života a společností apoštolského života, jsou rovněž součástí presbyterátu a obohacují jej o osobitost svého charismatu. Oni, stejně jako kněží, kteří pocházejí z východních církví *sui iuris*, ať už v celibátu nebo v manželství, kněží *fidei donum* a ti, kteří pocházejí z jiných národů, pomáhají místnímu kléru otevřít se obzorům celé církve, zatímco diecézní kněží pomáhají svým spolubratřím stát se součástí dějin konkrétní diecéze s jejími

tradicemi a duchovním bohatstvím. Tímto způsobem dochází i v presbyterátu ke skutečné výměně darů s ohledem na misii. Kněze je také třeba doprovázet a podporovat, zejména v počátečních fázích jejich služby a v dobách slabosti a křehkosti.

73. Služebníci Božích tajemství a církve (srov. LG 41), jáhni jsou vysvěceni „ne ke kněžství, ale ke službě“ (LG 29). Vykonnávají ji ve službě lásky, hlásání a liturgie, ukazují v každém sociálním a církevním kontextu, v němž jsou přítomni, vztah mezi hlásaným evangeliem a životem žitým v lásce a podporují v celé církvi vědomí a styl služby vůči všem, zejména těm nejchudším. Funkcí jáhnů je mnoho, jak ukazuje tradice, liturgická modlitba a pastorační praxe. Je třeba je specifikovat v reakci na potřeby každé místní církve, zejména aby se v rámci misionářské a milosrdné synodální církve probouzela a udržovala pozornost všech vůči nejchudším. Jáhenská služba zůstává pro mnoho křesťanů stále neznámá, a to i proto, že ačkoli byla II. vatikánským koncilem obnovena v latinské církvi jako řádný a trvalý stupeň (srov. LG 29), nebyla dosud přijata ve všech zeměpisných oblastech. Učení koncilu bude třeba dále prohloubit, a to i na základě přezkoumání mnoha probíhajících zkušeností, ale již nyní nabízí místním církvím solidní podněty, aby neotálely s velkorysejším prosazováním stálého jáhenství a rozpoznaly v této službě cenný faktor zrání církve, která je služebníci v následování Pána Ježíše, jenž se stal služebníkem všech. Toto důkladné studium může také pomoci lépe pochopit význam jáhenského svěcení těch, kteří se stanou kněžími.

Spolupráce mezi ordinovanými duchovními v synodální církvi

74. Během synodního procesu byla několikrát vyjádřena vděčnost biskupům, kněžím a jáhnům za radost, nasazení a obětavost, s jakou vykonávají svou službu. Zazněly také obtíže, snimiž se pastýři ve své službě setkávají, které se týkaly především pocitu izolace, osamělosti ataké zahlcení požadavky na uspokojování všech potřeb. Zkušenosti ze synody mohou biskupům, kněžím a jáhnům pomoci znovu objevit spoluzodpovědnost při výkonu jejich služby, která vyžaduje také spolupráci s ostatními členy Božího lidu. Jasněji formulované rozdělení úkolů a odpovědností, odvážnější rozlišování toho, co správně náleží ordinované službě a co může a musí být delegováno na jiné, bude napomáhat jejímu duchovně zdravějšímu a pastoračně dynamičtějšímu výkonu v každém z jejích řádů. Tato perspektiva nezůstane bez vlivu na rozhodovací procesy, které se vyznačují zřetelnějším synodálním stylem. Pomůže také překonat klerikalismus chápaný jako využívání moci ve vlastní prospěch narušování církevní autority, která je službou Božímu lidu. Projevuje se zejména v sexuálním, ekonomickém, svědomitém a mocenském zneužívání ze strany církevních služebníků. „Klerikalismus, podporovaný jak samotnými kněžími, tak laiky, vytváří v církevním těle rozkol, který podněcuje a pomáhá udržovat mnohé zlo, které dnes odsuzujeme“ (František, *List Božímu lidu*, 20. srpna 2018).

Společně pro misi

75. V reakci na potřeby společenství a misie dávala církev v průběhu svých dějin vzniknout určitým službám, odlišným od ordinovaných. Tyto služby jsou formou, kterou charismata nabývají, když jsou veřejně uznána společenstvím a těmi, kdo jsou zodpovědní za jeho vedení, a jsou stabilně postavena do služeb misie. Některá jsou konkrétněji zaměřena na službu křesťanské komunitě. Zvláštní význam mají ustavené služby (*ministeri istituiti*), které uděluje biskup jednou za život, se zvláštním obřadem, po náležitém rozlišování a náležité formaci kandidátů. Nejedná se o pouhé pověření (*mandato*) nebo zadání úkolů; udělení služby je sakramentálním úkonem, který formuje osobu a určuje její způsob účasti na životě a poslání církve. V latinské církvi se jedná o službu lektorů a akolytů (srov. apoštolský list ve formě *Motu proprio Spiritus Domini*, 10. ledna 2021; tímto listem byly tyto služby otevřeny mužům i ženám; pozn. překl.) a službu katechistů (srov. apoštolský list ve formě *Motu proprio Antiquum ministerium*, 10. května 2021; i tato služba je otevřena mužům i ženám; pozn. překl.). Podmínky a způsob jejich výkonu musí být definovány mandátem legitimní autority. Je na biskupských konferencích, aby stanovily osobní podmínky, které musí kandidáti či kandidátky splňovat, a vypracovaly itineráře formace pro přístup k těmto službám.

76. Vedle nich existují služby, které nejsou rituálně ustanoveny, ale jsou vykonávány stabilně na základě pověření (*mandato*) kompetentní autority, jako je například služba koordinace malého církevního společenství, vedení společné modlitby, organizování charitativních akcí atd., které připouštějí velkou rozmanitost v závislosti na charakteristice místního společenství. Příkladem mohou být katechisté, kteří vždy vedli společenství bez kněží v mnoha oblastech Afriky. I když není předepsán

žádný obřad, je vhodné pověření zveřejnit prostřednictvím pověření před komunitou, aby se podpořilo jeho účinné uznání. Existují také mimořádné služby (*ministeri straordinari*), jako je mimořádná služba (rozdávání) svatého přijímání (*ministero straordinario della comunione*), předsedání nedělním slavnostem v nepřítomnosti kněze, udělování některých svátostí a jiné. Latinské i východní kanonické právo stanoví, že v určitých případech mohou být mimořádnými služebníky křtu také laičtí věřící, muži nebo ženy. Podle latinského kanonického práva může biskup (s povolením Svatého stolce) pověřit asistenci při uzavírání manželství laické věřící, muže nebo ženy. Na základě potřeb místních podmínek je třeba zvážit možnost rozšíření a stabilizace těchto možností pro výkon služby laickými věřícími. Nakonec jsou zde spontánní služby (*servizi spontanei*), které nepotřebují žádné další podmínky ani výslovné uznání. Ukazují, že všichni věřící se různými způsoby podílejí namisii prostřednictvím svých darů a charismat.

77. Věřícím laikům, mužům i ženám, je třeba nabídnout více příležitostí k zapojení, ato i při zkoumání dalších forem služby a služby, které odpovídají pastoračním potřebám naší doby, v duchu spolupráce a diferencované spoluodpovědnosti. Ze synodního procesu vyplývají zejména některé konkrétní potřeby, na které je třeba reagovat způsobem odpovídajícím různým kontextům:

- a) širší účast laiků a laiček v procesech rozlišování v církvi a ve všech fázích rozhodovacích procesů (příprava a rozhodování);
- b) širší přístup laiků a laiček k odpovědným funkcím v diecézích a církevních institucích, včetně seminářů, institutů a teologických fakult, v souladu se stávajícími předpisy;
- c) větší uznání a podpora života a charismat zasvěcených mužů a žen a jejich zaměstnávání v církevně odpovědných funkcích;
- d) zvýšení počtu kvalifikovaných laiků a laiček jako soudců v kanonických procesech;
- e) účinné uznání důstojnosti a respektování práv těch, kteří pracují jako zaměstnanci církve a jejích institucí.

78. Synodní proces obnovil vědomí, že naslouchání je nezbytnou součástí všech aspektů života církve: udělování svátostí, zejména svátosti smíření, katecheze, formace a pastoračního doprovázení. V tomto rámci shromáždění věnovalo pozornost návrhu na zřízení služby naslouchání a doprovázení (*ministero dell'ascolto e dell'accompagnamento*), přičemž ukázalo různé směry. Někteří byli pro, protože taková služba by byla prorockým způsobem, jak zdůraznit význam naslouchání a doprovázení v komunitě. Jiní uvedli, že naslouchání a doprovázení je úkolem všech pokřtěných, aniž by bylo třeba zřizovat zvláštní službu. Další zdůraznili potřebu dalšího studia, například vztahu mezi touto možnou službou a duchovním doprovázením, pastoračním *poradenstvím* (pastorační péče) a slavením svátosti smíření. Objevil se také návrh, aby se případná služba naslouchání a doprovázení zaměřila zejména na přijímání těch, kteří jsou na okraji církevního společenství, těch, kteří se vracejí poté, co se vzdálili, těch, kteří hledají pravdu a chtějí, aby jim někdo pomohl setkat se s Pánem. V tomto ohledu je tedy i nadále zapotřebí dalšího rozlišování. Místní kontexty, kde je tato potřeba nejvíce pocíťována, budou moci podporovat experimentování a rozvíjet možné modely, na jejichž základě bude možné rozlišovat.

Část III - Rozhodit síť

Proměna procesů

Ježíš se jich zeptal: »Dítky, nemáte něco k jídlu?« Odpověděli mu: »Nemáme.« 6 On jim řekl: »Hod'te síť na pravou stranu lodi, a najdete.« Hodili ji tedy, a nemohli ji už ani utáhnout pro množství ryb (Jan 21,5-6).

79. Rybolov nepřinesl ovoce a nyní je čas vrátit se na břeh. Ale ozve se hlas, autoritativní hlas, který je vyzývá k něčemu, co by učedníci sami neudělali, a poukazuje na možnost, kterou jejich oči a mysl nemohly vnímat: „Hod'te síť na pravou stranu lodi a najdete.“ Všichni se najednou ocitají na břehu, kde se nacházejí. V průběhu synodního procesu jsme se snažili tomuto Hlasu naslouchat a přijmout to, co nám říkal. V modlitbě a bratrském dialogu jsme poznali, že církevní rozlišování, péče o rozhodovací procesy a závazek k vykazatelnosti (*rendere conto*) a evaluaci výsledků přijatých rozhodnutí jsou postupy, kterými odpovídáme na Slovo, jež nám ukazuje cesty misie.

80. Tyto tři postupy jsou úzce propojeny. Rozhodovací procesy vyžadují církevní rozlišování, které vyžaduje naslouchání v atmosféře důvěry, kterou podporuje transparentnost a vykazatelnost (*rendiconto*). Důvěra musí být vzájemná: ti, kdo rozhodují, musí být schopni důvěřovat Božímu lidu a naslouchat mu, a ten zase musí být schopen důvěřovat těm, kdo mají autoritu. Tato integrální vize zdůrazňuje, že každý z těchto postupů závisí na ostatních a podporuje je, čímž slouží schopnosti církve plnit své poslání. Zapojení se do rozhodovacích procesů, které jsou závislé na církevním rozlišování, a přijetí kultury transparentnosti, vykazatelnosti a evaluace vyžaduje odpovídající odbornou přípravu, která není pouze technická, ale je schopna zkoumat její teologické, biblické a duchovní základy. Všichni pokřtění potřebují tuto formaci ve svědectví, misii, svatosti a službě, která zdůrazňuje spoluzodpovědnost. Zvláštní podoby nabývá u těch, kdo jsou na odpovědných místech nebo ve službě církevního rozlišování.

Církevní rozlišování pro misii

81. Pro podporu vztahů schopných udržovat a orientovat poslání církve je prioritním požadavkem uplatňovat evangelijní moudrost, která umožnila apoštolské obci v Jeruzalémě zpečetit výsledek první synodální události slovy: „Neboť se to zdálo dobré Duchu svatému i nám“ (Sk 15,28). Jde o rozlišování, které, jak je vykonáváno Božím lidem s ohledem na poslání, můžeme kvalifikovat jako „církevní“. Duch, kterého Otec poslal ve jménu Ježíše a který učí všemu (srov. Jan 14,26), vede věřící v každé době „do veškeré pravdy“ (Jan 16,13). Svou neustálou přítomností a působením „Tradice, která pochází od apoštolů, se v církvi rozvíjí“ (DV 8). S odvoláním na jeho světlo seBoží lid, účastník Kristovy prorocké funkce (srov. LG 12), „snaží v událostech, požadavcích asnahách, jichž se spolu s ostatními lidmi naší doby účastní, rozpoznat, co je pravým znamením Boží přítomnosti nebo záměru“ (GS 11). Takové rozlišování využívá všech darů moudrosti, které Pán rozděljuje v církvi, a je zakořeněno v *sensus fidei*, který Duch svatý předává všem pokřtěným. V tomto duchu musí být život misijní synodální církve nově sestaven a zaměřen.

82. Rozlišování církve není organizační technikou, ale duchovní praxí, kterou je třebažít ve víře. Vyžaduje vnitřní svobodu, pokoru, modlitbu, vzájemnou důvěru, otevřenost vůči novému a odevzdanost do Boží vůle. Nikdy není potvrzením osobního nebo skupinového názoru, ani se neřeší pouhým součtem individuálních názorů; každý, kdo mluví podle svého svědomí, je otevřen naslouchat tomu, co sdílají ostatní ve svědomí, aby se společně snažili rozpoznat, „co Duch říká církvim“ (Zj 2,7). Církevní rozlišování, které předpokládá přínos všech zúčastněných, je podmínkou a zároveň privilegovaným projevem synodality, v níž se společně prožívá společenství, poslání a spoluúčast. Rozlišování je tím bohatší, čím více jsou všichni slyšet. Proto je nezbytné podporovat širokou spoluúčast v procesech rozlišování, přičemž jetřeba věnovat zvláštní pozornost zapojení těch, kteří se nacházejí na okraji křesťanského společenství a společnosti.

83. Naslouchání Božímu slovu je východiskem a kritériem veškerého církevního rozlišování. Písmo svaté totiž dosvědčuje, že Bůh promluvil ke svému lidu, a to až do té míry,že nám v Ježíši dal plnost celého Zjevení (srov. DV 2), a naznačuje místa, kde můžeme slyšet jeho hlas. Bůh s námi komunikuje především v liturgii, protože je to sám Kristus, kdopromlouvá

„když se v kostele čte Písmo svaté“ (SC 7). Bůh promlouvá skrze živou Tradici církve, její Magisterium, osobní a společnou meditaci Písma a praxi lidové zbožnosti. Bůh se nadále projevuje skrze volání chudých a události lidských dějin. Kromě toho Bůh komunikuje se svým lidem prostřednictvím prvků stvoření, jejichž samotná existence odkazuje na Stvořitelovo působení a je naplněna přítomností životodárného Ducha. A konečně Bůh promlouvá také v osobním svědomí každého člověka, které je „nejtajnějším jádrem a svatyní člověka, kde je sám s Bohem, jehož hlas zní v jeho vlastní intimitě“ (GS 16). Církevní rozlišování vyžaduje neustálou péči a formaci svědomí a zraní *sensus fidei*, aby nebylo zanedbáno žádné z míst, kde Bůh mluví a přichází vstříc svému lidu.

84. Kroky církevního rozlišování mohou být formulovány různými způsoby v závislosti na místech a tradicích. Také na základě synodálních zkušeností je možné identifikovat některéklíčové prvky, které by neměly chybět:

- a) jasné představení předmětu rozlišování a poskytnutí odpovídajících informací a nástrojů k jeho pochopení;

- b) vhodný čas na přípravu modlitbou, nasloucháním Božím slovu a rozjímáním o tématu;
- c) vnitřní sklon ke svobodě ve vztahu k vlastním zájmům, osobním i skupinovým, a závazek usilovat o společné dobro;
- d) pozorné a uctivé naslouchání slovům druhého;
- e) hledání co nejširšího konsensu, který vznikne tím, co nejvíce „rozpaluje srdce“ (srov. Lk 24,32), bez skrývání konfliktů a bez hledání kompromisů směrem dolů;
- f) formulace dosaženého konsensu osobou, která proces vede, a jeho prezentace všem účastníkům, aby se vyjádřili, zda s ním souhlasí, či nikoli.

Na základě rozlišování dozraje vhodné rozhodnutí, které zavazuje k dodržování všech, i když něčí názor nebyl přijat, a doba přijetí ve společenství, která může vést k následnému ověřování a hodnocení.

85. Rozlišování se vždy odehrává v konkrétním kontextu, jehož složitost a zvláštnosti je třeba co nejlépe poznat. Aby rozlišování bylo účinně „církevní“, je třeba využít potřebné prostředky, včetně přiměřené exegeze biblických textů, která by pomohla při jejich výkladu a pochopení a vyhnula se částečným nebo fundamentalistickým přístupům; znalosti církevních otců, Tradice a magisteriálního učení podle jejich různého stupně autority; přínosu různých teologických disciplín; přínosu humanitních, historických, sociálních a správních věd, bez nichž není možné seriózně poznat kontext, v němž a s ohledem na nějž se rozlišování odehrává.

86. Přístupů k rozlišování a zavedených metodik je v církvi celá řada. Tato rozmanitost je bohatstvím: s vhodným přizpůsobením různým kontextům se může pluralita přístupů ukázat jako plodná. S ohledem na společné poslání je důležité, aby vstoupily do srdečného dialogu, aniž by se rozptýlily specifika každého z nich a aniž by se zakořenila identita. V místních církvích, počínaje malými církevními společenstvími a farnostmi, je nezbytné nabízet příležitosti ke vzdělávání, které šíří a pěstují kulturu církevního rozlišování pro misi, zejména mezi osobami na odpovědných pozicích. Stejně důležité je vzdělávání doprovázejících nebo facilitátorů, jejichž přínos se často ukáže jako klíčový při provádění procesů rozlišování.

Struktura rozhodovacích procesů

87. V synodální církvi je „celé společenství ve svobodné a bohaté rozmanitosti svých členů svoláno k modlitbě, naslouchání, analýze, dialogu, rozlišování a poradě při rozhodování“ (CTI, č. 68) pro misi. Podpora co nejširší účasti celého Božího lidu na rozhodovacích procesech je nejučinnějším způsobem podpory synodální církve. Pokud je skutečně pravda, že synodalita definuje *modus vivendi et operandi*, který kvalifikuje církev, naznačuje to zároveň základní praxi při naplňování jejího poslání: rozlišování, dosahování konsensu, rozhodování prostřednictvím uplatňování různých struktur a institucí synodality.

88. Společenství učedníků povoláných a poslaných Pánem není jednotný a amorfní subjekt. Je to jeho Tělo s mnoha a různými členy, historický komunitní subjekt, v němž se Boží království děje jako „semeno a počátek“ ve službě jeho příchodu v celé lidské rodině (srov. LG 5). Již církevní otcové uvažují o komunitní povaze poslání Božího lidu prostřednictvím trojího *nihil sine* : „nic bez biskupa“ (sv. Ignác Antiochijský, *List Trallesiánům*, 2.2), „nic bez rady presbyterů, nic bez souhlasu lidu“ (sv. Cyprián Kartaginský, *List* 14.4). Tam, kde je tato logika *nihil sine* porušena, je identita církve zastřena a její poslání zbrzděno.

89. V tomto ekleziologickém referenčním rámci je závazek podporovat účast na základě diferencované spoluodpovědnosti. Každý člen společenství musí být respektován a musí být oceňován jeho schopnosti a dary s ohledem na společné rozhodování. V závislosti na velikosti společenství jsou nutné více či méně artikulované formy institucionálního prostředkování. Stávající právo již stanoví participativní orgány na různých úrovních, kterými se dokument bude zabývat později.

90. Pro usnadnění jeho fungování se zdá být vhodné zamyslet se nad členěním rozhodovacích procesů. Ten obvykle zahrnuje fázi rozpracování nebo instruktáže „prostřednictvím společného rozlišování, konzultací a spolupráce“ (CTI, č. 69), která informuje a podporuje následné rozhodování, jež je v kompetenci příslušného orgánu. Mezitímto dvěma fázemi není žádná konkurence ani

protiklad, ale svým vyjádřením přispívají k tomu, aby přijatá rozhodnutí byla plodem poslušnosti všech vůči tomu, co Bůh chce pro svou církev. Z tohoto důvodu je třeba podporovat postupy, které umožňují účinnou vzájemnost mezi shromážděním a těmi, kdo mu předsedají, v atmosféře otevřenosti Duchu a vzájemné důvěry, při hledání co nejjednoduššího konsensu. Proces musí zahrnovat také fázi realizace rozhodnutí a fázi jeho hodnocení, v níž se funkce zúčastněných subjektů nově artikulují.

91. Existují případy, kdy již stávající právní předpisy stanoví, že orgán je povinen konzultovat před přijetím rozhodnutí. Pastorační orgán má povinnost vyslechnout účastníky konzultace, a proto již nemůže jednat, jako by je nevyslechl. Neodchýlí se tedy od plodů konzultace, pokud s nimi souhlasí, bez důvodu, který převládá a který musí být vhodně vyjádřen (srov. CIC, kán. 127, § 2, 2°; CCEO kán. 934, § 2, 3°). Jako v každém společenství žijícím podle spravedlnosti, ani v církvi nespočívá výkon autority ve vnučování libovůle. V různých způsobech, jimiž je vykonávána, je vždy ve službě společenství a přijímání Kristovy pravdy, v níž a k níž nás Duch svatý v různých dobách a kontextech vede (srov. Jan 14,16).

92. V synodální církvi je rozhodovací pravomoc biskupa, biskupského kolegia a římského biskupa nezczizitelná, protože je zakotvena v hierarchické struktuře církve, kterou ustanovil Kristus ve službě jednoty a respektování legitimní rozmanitosti (srov. LG 13). Není však bezpodmínečná: orientaci, která se objeví v poradním procesu jako výsledek rozlišování, zvláště je-li prováděna participativními orgány, nelze ignorovat. Není vhodné stavět do protikladu konzultativní a rozhodovací prvky, které v procesu tvorby rozhodnutí obojí hrají svou důležitou roli: V církvi se konzultativní rozměr uskutečňuje za pomoci všech a zároveň nikdy bez těch, kterým je na základě jejich úřadu svěřena pravomoc k učinění rozhodnutí. Proto je třeba přezkoumat v Kodexu kanonického práva se opakovaně vyskytující formulaci, která hovoří o „pouze poradním“ (*tantum consultivum*) hlasu, aby se odstranily případné nejasnosti. Proto sejeví jako vhodná revize kanonických norem v synodální perspektivě, která by vyjasnila jak rozdíl, tak vzájemný vztah mezi konzultací a rozhodnutím a vyjasnila odpovědnost těch, kdo v rozhodovacích procesech hrají různé specifické role.

93. Péče o řádný průběh a jasné převzetí odpovědnosti ze strany účastníků jsou rozhodujícími faktory pro plodnost rozhodovacích procesů, jak je zde předpokládáno:

- a) Je zejména povinností orgánu: jasně vymezit předmět konzultace a projednávání, jakož i osobu odpovědnou za přijetí rozhodnutí; určit osoby, které mají být konzultovány, a to i z důvodu specifických odborných znalostí nebo zapojení do dané záležitosti; zajistit, aby všichni účastníci měli účinný přístup k příslušným informacím, aby mohli rozumně formulovat svůj názor;
- b) Ti, kdo vyjadřují svůj názor v rámci konzultace, ať už individuálně, nebo jako členové kolektivního orgánu, přebírají odpovědnost za to, že: nabídnou upřímný a poctivý názor podle svého nejlepšího vědomí a svědomí; budou respektovat důvěrnost obdržených informací; nabídnou jasnou formulaci svého názoru s uvedením jeho hlavních bodů, aby orgán, pokud rozhodne jinak než na základě obdrženého názoru, mohl vysvětlit, jak jej zohlednil při své úvaze;
- c) jakmile příslušná autorita formuluje rozhodnutí, respektuje proces konzultace a jasně vyjádří jeho důvody, jsou všichni na základě pouta společenství, které spojuje pokřtěné, povinni ho respektovat a provádět, i když neodpovídá jejich vlastnímu názoru, aniž by byla dotčena povinnost poctivě se účastnit také fáze hodnocení. Vždy zůstává možnost odvolat se k vyšší autoritě, a to způsobem stanoveným zákonem.

94. Správné a rozhodné synodální provádění rozhodovacích procesů přispěje k pokroku Božího lidu v perspektivě participace, zejména prostřednictvím institucionálních zprostředkovatelů, které stanoví kanonické právo, zejména orgánů spoluúčasti. Bez konkrétních změn v krátké době nebude vize synodální církve věrohodná, což odradí ty členy Božího lidu, kteří ze synodální cesty čerpali sílu a naději. Je na místních církvích, aby našly vhodné způsoby, jak tyto změny realizovat.

Transparentnost, vykazatelnost, evaluace

95. Rozhodnutí není závěrem rozhodovacího procesu. Musí být doprovázeno a následováno postupy vykazatelnosti a hodnocení v duchu transparentnosti inspirované evangelijními kritérii. Vydávat počet ze své služby společenství patří k nejstarší tradici, která sahá až k apoštolské církvi. Příklad nám

nabízí 11. kapitola *Skutků apoštolů*: Když se Petr vrací do Jeruzaléma poté, co pokřtil pohana Kornelia, obřezaní věřící jej napomenuli: „Vstoupiljsi do domu neobřezaných lidí a jedl jsi s nimi!“ (Sk 11,2-3). Petr na to reaguje vylíčením důvodů svého jednání.

96. Zejména v souvislosti s transparentností vyvstala potřeba osvětlit její význam tím, že se spojí s řadou pojmů, jako je pravda, loajalita, jasnost, poctivost, integrita, důslednost, odmítnutí neprůhlednosti, pokrytectví a dvojznačnosti a absence postranních úmyslů. Bylo připomenuto evangelijní blahoslavenství „čistého srdce“ (srov. Mt 5,8), příkaz být „prostí jako holubice“ (Mt 10,16) a slova apoštola Pavla: „Odmítli jsme hanebné přetvářky, nechováme se lstivě ani nefalšujeme Boží slovo, ale otevřeně hlásáme pravdu a předstupujeme před každé lidské svědomí před Boha“ (2 Kor 4,2). Odkazuje se tedy na základní postoj, který má kořeny v Písmu, a nikoli na soubor administrativních nebo řídicích postupů či požadavků. Transparentnost ve svém správném evangelijním smyslu neohrožuje respektování soukromí a důvěrnosti, ochranu osob, jejich důstojnosti a práv, a to ani před neoprávněnými nároky civilní moci. To vše však nikdy nemůže ospravedlnit praktiky, které jsou v rozporu s evangeliem, ani se stát záminkou k obcházení či zakrývání opatření proti zlu. V každém případě, pokud jde o zpovědní tajemství, „svátostná pečeť je nepostradatelná a žádná lidská moc nad ní nemá pravomoc a nemůže si ji nárokovat“ (František, *promluva k účastníkům XXX. kurzu vnitřního fóra pořádaného Apoštolskou penitenciárií*, 29. března 2019).

97. Postoj transparentnosti v právě naznačeném smyslu je strážcem důvěry a důvěryhodnosti, bez níž se synodální církev, která dbá na vztahy, neobejde. Když je důvěra narušena, jsou to ti nejslabší a nejzranitelnější, kdo nesou následky. Tam, kde se církev těší důvěře, pomáhají praktiky transparentnosti, odpovědnosti a hodnocení tuto důvěru upevňovat a jsou ještě důležitějším prvkem tam, kde je třeba důvěryhodnost církve obnovit. To je zvláště důležité v oblasti ochrany nezletilých a zranitelných osob (*safeguarding*).

98. V každém případě tyto postupy pomáhají zajistit věrnost církve jejímu poslání. Jejich absence je jedním z důsledků klerikalismu a zároveň jej podněcuje. Vychází z implicitního předpokladu, že ti, kdo mají v církvi autoritu, nejsou odpovědní za své činy a rozhodnutí, jako by byli izolovaní nebo nadřazení zbytku Božího lidu. Transparentnost a vykazatelnost by neměly být požadovány pouze v případě sexuálního, finančního a jiného zneužívání. Týká se to také životního stylu pastýřů, pastoračních plánů, metod evangelizace a způsobů, jakými církev respektuje důstojnost lidské osoby, např. pokud jde o pracovní podmínky v jejích institucích.

99. Pokud chce být synodní církev vstřícná, musí se vykazatelnost stát běžnou praxí na všech úrovních. Ti, kdo jsou v pozici autority, však mají v tomto ohledu větší odpovědnost a jsou povoláni k odpovědnosti před Bohem a jeho lidem. Zatímco praxe vykazatelnosti vůči nadřízeným se v průběhu staletí zachovala, je třeba obnovit rozměr vykazatelnosti, kterou je autorita povolána poskytovat společenství. Zavedené instituce a postupy ve zkušenosti zasvěceného života (jako jsou kapituly, kanonické vizitace atd.) mohou být v tomto ohledu zdrojem inspirace.

100. Stejně tak jsou nezbytné struktury a formy pravidelné evaluace způsobu, jakým jsou vykonávány všechny druhy služebních povinností. Evaluace nepředstavuje hodnocení jednotlivců: spíše vyzdvihuje pozitivní aspekty a oblasti možného zlepšení v činnosti těch, kteří mají služební odpovědnost, a pomáhá církvi poučit se ze zkušeností, upravit akční plány a zůstat pozorný k hlasu Ducha svatého, který zaměřuje pozornost na výsledky rozhodnutí ve vztahu k misii.

101. Kromě dodržování toho, co je již stanoveno v kanonických normách o kritériích a mechanismech kontroly, je na místních církvích, a zejména na jejich svazcích, aby synodálním způsobem vytvořily účinné formy a postupy vykazatelnosti a evaluace, odpovídající různým kontextům, vycházejícím z občanského regulačního rámce, legitimních očekávání společnosti a skutečné dostupnosti odborných znalostí v dané oblasti. Při této práci by měly být upřednostňovány metodiky participativního hodnocení, zlepšit dovednosti těch, kteří jsou s procesy vykazatelnosti a evaluace nejlépe obeznámeni, zejména laiků, rozpoznat osvědčené postupy, které již existují v místní občanské společnosti, a přizpůsobit je církevnímu kontextu. Způsob, jakým jsou procesy vykazatelnosti a evaluace prováděny na místní úrovni, bude součástí zprávy předložené během návštěv *ad limina*.

102. Zejména se zdá, že je nutné zajistit, aby ve formách odpovídajících různým kontextům byly přinejmenším:

- a) účinné fungování ekonomických rad;
- b) účinné zapojení Božího lidu, zejména nejkompentnějších členů, do pastoračního a ekonomického plánování;
- c) příprava a zveřejnění (přiměřeně místním podmínkám a s účinnou dostupností) roční účetní závěrky, pokud možno ověřené externími auditory, která zajistí transparentnost správy majetku a finančních zdrojů církve a jejích institucí;
- d) vypracování a zveřejnění výroční zprávy o plnění poslání, která bude obsahovat také přehled iniciativ v oblasti *ochrany* (ochrana nezletilých a zranitelných osob) a podpory přístupu laiků k vedoucím pozicím a jejich účasti na rozhodovacích procesech s uvedením podílu podle pohlaví;
- e) postupy pro pravidelnou evaluaci výkonu všech služeb a úkolů v církvi.

Musíme si uvědomit, že nejde o samoúčelnou byrokratickou snahu, ale o komunikační úsilí, které se ukáže být mocným výchovným nástrojem pro změnu kultury a umožní nám zviditelnit mnohé cenné iniciativy církve a jejích institucí, které příliš často zůstávají skryté.

Synodalita a orgány spoluúčasti

103. Účast pokřtěných na rozhodovacích procesech, jakož i praxe odpovědnosti a hodnocení se uskutečňuje prostřednictvím institucionálních zprostředkovatelů, především orgánů účasti, které na místní církevní úrovni již stanoví kanonické právo. V latinské církvi jsou to např: Diecézní synoda (srov. CIC, kán. 466), kněžská rada (srov. CIC, kán. 500, § 2), diecézní pastorační rada (srov. CIC, kán. 514, § 1), farní pastorační rada ((srov. CIC, kán. 536), diecézní a farní rada pro ekonomické záležitosti (srov. CIC, kán. 493 a 537). Ve východních katolických církvích jsou to např: Eparchiální shromáždění (srov. CCEO, kán. 235a násl.), Eparchiální rada pro hospodářské záležitosti (srov. CCEO, kán. 262 a násl.), Kněžská rada (CCEO, kán. 264), Eparchiální pastorační rada (CCEO, kán. 272 a násl.), Farní rady (srov. CCEO, kán. 295). Jejich členové se jich účastní na základě své církevní role podle různě diferencované odpovědnosti (charismata, služby, zkušenosti či kompetence atd.). Každý z těchto orgánů se podílí na rozlišování potřebném pro inkulturované hlásání evangelia, poslání společenství v jeho vlastním prostředí a svědectví pokřtěných, kteří hovoří. Podílí se také na rozhodovacích procesech v zavedených formách a představuje prostor pro vykazatelnost a evaluaci. Orgány spoluúčasti jsou jednou z nejslibnějších oblastí, v nichž lze působit pro rychlou implementaci synodálních směrnic, která povede k rychle znatelným změnám.

104. Synodální církev je založena na existenci, efektivitě a účinné, nikoli jen nominální životaschopnosti těchto participativních orgánů, jakož i na jejich fungování v souladu skanonickými ustanoveními nebo legitimními zvyklostmi a na dodržování stanov a předpisů, kterými se řídí. Z tohoto důvodu by měly být povinné, jak se to vyžaduje ve všech fázích synodálního procesu, a měly by být schopny plně plnit svou roli, nikoliv však čistě formálně, v podobě odpovídající různým místním kontextům.

105. Dále je vhodné zasáhnout do fungování těchto orgánů, počínaje přijetím synodální pracovní metodiky. Výchozím bodem může být rozhovor v Duchu, s vhodnými úpravami. Zvláštní pozornost je třeba věnovat způsobu jmenování členů. Pokud se nepředpokládá volba, měla by být provedena synodální konzultace, která co nejvíce vyjadřuje realitu společenství nebo místní církve, a orgán by měl přistoupit ke jmenování na základě jejích výsledků, přičemž by měl respektovat výše popsané skloubení mezi konzultací a učiněním rozhodnutí. Mělo by být také stanoveno, aby členové diecézních a farních pastoračních rad měli pravomoc navrhnout body k zařazení na pořad jednání, obdobně jako členové kněžské rady.

106. Stejnou pozornost je třeba věnovat složení participativních orgánů, aby se do nich více zapojily ženy, mladí lidé a osoby žijící v chudobě nebo na okraji společnosti. Dále je nezbytné, aby tyto orgány zahrnovaly pokřtěné osoby, které se zavázaly svědčit o víře v běžné životní realitě a sociální

dynamice, s uznávaným apoštolským a misionářským sklonem, a ne pouze osoby zapojené do organizace života a služeb v rámci komunity. Tímto způsobem budoucí rozlišování těžít z větší otevřenosti, schopnosti analyzovat realitu a plurality perspektiv. Na základě potřeb různých kontextů může být vhodné počítat s účastí zástupců jiných církví a křesťanských společenství, podobně jako se to děje na synodním shromáždění, nebo zástupců jiných náboženství přítomných v dané oblasti. Místní církve a jejich seskupení mohou snáze uvést některá kritéria pro složení orgánů pro účast odpovídající jednotlivým kontextům.

107. Shromáždění věnovalo zvláštní pozornost již zavedeným reformním zkušenostem a osvědčeným postupům, jako je vytváření sítě pastoračních rad na úrovni nejnižších společenství, farností a oblastí až po diecézní pastorační radu. Jako model konzultace naslouchání se také navrhuje, aby se církevní shromáždění konala s určitou pravidelností na všech úrovních, přičemž se usiluje o to, aby se konzultace neomezovala na katolickou církev, ale aby byla otevřená naslouchání příspěvkům jiných církví a křesťanských společenství a aby zůstala pozorná k náboženstvím v dané oblasti.

108. Shromáždění navrhuje, aby diecézní synoda a eparchiální shromáždění byly více oceňovány jako orgán pro pravidelné konzultace mezi biskupem a tou částí Božího lidu, která mu byla svěřena, jako místo pro naslouchání, modlitbu a rozlišování, zejména pokud jde o rozhodnutí týkající se života a poslání místní církve. Diecézní synoda může být také fórem pro vykazatelnost a evaluaci: biskup jí předkládá zprávu o pastorační činnosti v různých oblastech, o realizaci pastoračního plánu, o přijímání synodálních procesů celé církve, o iniciativách v oblasti *ochrany*, jakož i o správě financí a časných statků. Proto je třeba posílit kanonická ustanovení v této oblasti, aby lépe odrážela misijní synodální charakter každé místní církve a stanovila, že diecézní synody a eparchiální shromáždění se budou scházet v pravidelných intervalech, které nebudou příliš řídké.

Část IV - Bohatý rybolov

Proměna vazeb

Ostatní učedníci došli s lodí - nebyli od země daleko, jen tak asi dvě stě loket, a táhli síť s rybami... Šimon Petr vystoupil a táhl na zem síť plnou velkých ryb, bylo jich sto třiapadesát. A přesto, že jich bylo tolik, síť se neprotrhla (Jan 21,8.11).

109. Síť nahozené na slovo Zmrtvýchvstalého umožňovaly hojný rybolov. Všichni spolupracují na tažení sítě, Petr má zvláštní úlohu. V evangeliu je rybolov akcí prováděnou společně: každý má přesný úkol, odlišný, ale koordinovaný s úkolem ostatních. Taková je synodální církev, tvořená pouty společenství, která nás sjednocuje, a prostory pro rozmanitost každého národa a každé kultury. V době, kdy se mění zkušenost s místy, kde je církev zakořeněná a poutní, je třeba novými formami pěstovat výměnu darů a proplétání nejrůznějších vazeb, které nás spojují, udržované službou biskupů ve společenství mezi sebou a s římským biskupem.

Zároveň zakořenění i poutníci

110. Hlásání evangelia, které probouzí víru v srdcích mužů a žen, vede k založení církve na určitém místě. Církev nelze chápat bez zakořenění na konkrétním území, v prostoru a čase, kde se formuje společná zkušenost setkání s Bohem, který zachraňuje. Místní rozměr církve uchovává bohatou rozmanitost projevů víry zakořeněných v konkrétních kulturních a historických souvislostech a společenství církvi vyjadřuje společenství věřících v rámci jedné církve. Synodální proměna (*conversione*, „konverze“, „obrácení“) tak vybízí každého člověka, aby rozšířil prostor svého srdce, prvního „místa“, kde rezonují všechny naše vztahy, zakořeněné v osobním vztahu každého člověka s Ježíšem Kristem a jeho církví. To je zdrojem a podmínkou každé synodální reformy vztahů a dalších vazeb uvnitř našeho společenství a míst, kde jsme církví. Pastorační služba se nemůže omezit na péči o vztahy mezi lidmi, kteří se již cítí být ve vzájemném souladu, ale musí podporovat setkávání mezi všemi muži a ženami.

111. Zkušenost zakořeněnosti se musí vyrovnat s hlubokými sociokulturními změnami, které mění vnímání míst. Pojem místa již nelze chápat čistě geograficky a prostorově, ale v dnešní době evokuje příslušnost k síti vztahů a ke kultuře, jejíž územní kořeny jsou dynamičtější a pružnější než

kdykoli předtím. Významným faktorem této změny je urbanizace: dnes poprvé v historii lidstva žije většina světové populace ve městech. Velká města jsou často lidskými aglomeracemi bez historie a identity, v nichž lidé žijí jako na ostrovech. Tradiční územní struktury mění svůj význam, čímž se hranice farností a diecézí stávají méně jasnými. Církev je povolána žít v těchto kontextech, obnovovat komunitní život, dávat tvář anonymním skutečnostem a spřádat bratrské a sesterské vztahy. Za tímto účelem je kromě maximálního využití struktur, které jsou stále vhodné, zapotřebí misijní tvořivosti, která zkoumá nové formy pastorační péče a určuje konkrétní cesty péče. Stále však platí, že oblasti venkova, z nichž některé jsou skutečnými existenčními periferiemi, by neměly být opomíjeny a vyžadují zvláštní pastorační pozornost, stejně jako místa marginalizace a vyloučení.

112. Naše doba se také vyznačuje zvýšenou mobilitou lidí, která je motivována různými důvody. Uprchlíci a migranti často vytvářejí dynamická společenství, včetně náboženských zvyklostí, a činí tak místo, kde se usadí, multikulturním. Někteří z nich udržují úzké vazby se zemí původu, zejména díky digitálním médiím, a v nové zemi mají potíže s navazováním kontaktů; jiní zůstávají bez kořenů. Obyvatelé míst přistěhovalectví jsou rovněž vystaveni výzvám při přijímání příchozích. Všichni zažívají dopady způsobené setkáním s různorodostí geografického, kulturního a jazykového původu a jsou vyzýváni k budování mezikulturních společenství. Vliv migračních jevů na život církví by neměl být přehlížen. Symbolická je v tomto smyslu situace některých východních katolických církví vzhledem k rostoucímu počtu věřících v diaspoře; je zapotřebí nových přístupů, aby se udržovaly vazby s církví původu a vytvářely se nové, respektující odlišné duchovní a kulturní kořeny.

113. Rozšíření digitální kultury, které je patrné zejména mezi mladými lidmi, také zásadně mění vnímání prostoru a času, ovlivňuje každodenní činnosti, komunikaci a mezilidské vztahy, včetně víry. Možnosti, které síť nabízí, přetvářejí vztahy, vazby a hranice. Přestože jsme dnes propojeni více než kdy dříve, často zažíváme osamělost a marginalizaci. *Sociální média* navíc mohou být využívána ekonomickými a politickými zájmy, které prostřednictvím manipulace s lidmi šíří ideologie a vytvářejí agresivní polarizace. Tato realita nás zastihuje nepřipravené a vyžaduje, abychom věnovali prostředky na to, aby digitální prostředí bylo prorockým místem pro misi a hlásání. Místní církve by měly povzbuzovat, podporovat a doprovázet ty, kdo se věnují misii v digitálním prostředí. Křesťanská digitální společenství a skupiny, zejména mladých lidí, jsou také povolány k tomu, aby se zamyslely nad tím, jak vytvářejí pouta sounáležitosti, podporují setkávání a dialog, nabízejí vzájemnou formaci a rozvíjejí synodální způsob bytí církve. Síť spojení nabízí nové příležitosti, jak lépe prožívat synodální rozměr církve.

114. Tento společenský a kulturní vývoj vyžaduje, aby církve přehodnotila význam svého „místního“ rozměru a zpochybnila své organizační formy, aby mohla lépe sloužit svému poslání. I když uznáváme hodnotu zakořenění v konkrétních zeměpisných a kulturních souvislostech, je nezbytné chápat „místo“ jako historickou realitu, v níž se utváří lidská zkušenost. Právě tam, v síti vztahů, které se tam vytvořily, je církev povolána vyjadřovat svou svátostnost (srov. LG 1) a plnit své poslání.

115. Vztah mezi místem a prostorem také naznačuje reflexi církve jako „domova“. Pokud není chápán jako uzavřený, nepřístupný prostor, který je třeba za každou cenu bránit, vyvolává obraz domova možnosti přijetí, pohostinnosti a začlenění. Samo stvoření je společným domovem, v němž žijí členové jedné lidské rodiny se všemi ostatními tvory. Naším závazkem, podporovaným Duchem svatým, je zajistit, aby církev byla vnímána jako přívětivý domov, svátost setkání a spásy, škola společenství pro všechny Boží syny a dcery. Církev je také Božím lidem na cestě s Kristem, v jejímž rámci je každý člověk povolán být poutníkem naděje. Tradiční praxe poutí je toho znamením. Lidová zbožnost je jedním z míst misionářské synodální církve.

116. Místní církve, chápaná jako diecéze nebo eparchie, je základní oblastí, v níž se nejplněji projevuje společenství pokřtěných v Kristu. V ní se společenství shromažďuje při slavení eucharistie, kterému předsedá biskup. Každá místní církev je členěna sama v sobě a zároveň je ve vztahu s ostatními místními církvemi.

117. Jedním z hlavních míst setkávání v místní církvi, které nám předala historie, je farnost. Farní společenství, které se setkává při slavení eucharistie, je privilegovaným místem vztahů, přijetí, rozlišování a poslání. Změny v pojetí a způsobu prožívání vztahu k území vyžadují přehodnocení jeho uspořádání. Zvláštní charakteristikou farnosti je to, že je společenstvím, jehož členství není výběrové.

Sdružuje lidi různých generací, profesí, geografického původu, sociálních vrstev a životních podmínek. Aby farnost mohla reagovat na nové požadavky poslání, je povolána otevřít se novým formám pastorační služby, které berou v úvahu mobilitu lidia „existenciální území“, v němž se rozvíjí jejich život. Tím, že bude zvláštním způsobem podporovat křesťanskou iniciaci a nabízet doprovázení a formaci, bude schopna podporovat lidi v různých fázích života a při naplňování jejich poslání ve světě. Bude tak zřetelnější, že farnost není zaměřena na sebe, ale na poslání a je povolána podporovat angažovanost mnoha lidí, kteří různými způsoby žijí a vydávají svědectví o své víře ve svém povolání a v sociální, kulturní a politické činnosti. V mnoha regionech světa jsou malá křesťanská společenství nebo základní církevní komunity místy, na nichž mohou vzkvétat intenzivní vztahy blízkosti a vzájemnosti, které nabízejí možnost konkrétně žít synodalitu.

118. Uznáváme schopnost institutů zasvěceného života, společností apoštolského života, stejně jako sdružení, hnutí a nových společenství zapustit kořeny na daném území a zároveň propojit různá místa a oblasti, a to i na národní či mezinárodní úrovni. Často je to právě jejich činnost, která spolu s činnostmi mnoha jednotlivců a neformálních skupin přináší evangelium na nejrůznější místa: do nemocnic, věznic, domovů pro seniory, přijímacích středisek pro migranty, nezletilé, osoby na okraji společnosti a oběti násilí; do míst vzdělávání odborné přípravy, škol a univerzit, kde se setkávají mladí lidé a rodiny; do míst kultury, politiky a integrálního lidského rozvoje, kde se vymýšlejí a budují nové formy společného života. S vděčností se díváme také na kláštery, místa usebrání a rozlišování, přinášející proroctví o „onom“ světě, které se týká celé církve a vede její cestu. Je specifickou odpovědností diecézního nebo eparchiálního biskupa, aby tuto mnohost oživoval a prohluboval pouta jednoty. Instituty a uskupení jsou povolány k tomu, aby jednaly v součinnosti s místní církví a podílely se na dynamice synodality.

119. Také zhodnocení „mezistupňů“ mezi místní a univerzální církví – jako jsou církevní provincie a církevní uskupení na celostátní nebo kontinentální úrovni – může podpořit smysluplnější přítomnost církve v dnešním světě. Zvýšená mobilita a vztahové sítě mezi lidmi činí hranice mezi církvemi proměnlivými, takže je zapotřebí, abychom církevní službu promýšleli v rámci „rozsáhlého sociokulturního území“. Takováto služba musí zajistit, že byla „přizpůsobena jedinečnosti a charakteru každé kultury“, přičemž musí být vyloučen každý „falešný partikularismus“ (AG 22).

Výměna darů

120. Společné putování na různých místech jako Ježíšovi učedníci v rozmanitosti charismat a služeb, stejně jako výměna darů mezi církvemi, je účinným znamením přítomnosti Boží lásky a milosrdenství v Kristu, které doprovází, podporuje a v dechu Ducha svatého řídí cestu lidstva ke Království. Výměna darů zahrnuje všechny rozměry životacírkve. Ustavena v Kristu jako lid Boží všemi národy země a dynamicky artikulovaná ve společenství místních církví, jejich seskupení, církví *sui iuris* v rámci jedné a katolické církve, žije své poslání tím, že podporuje a přijímá „všechna bohatství, zdroje a formy života národův tom, co je v nich dobré, a přijímáním je očišťuje, upevňuje a povznáší“ (LG 13). Výzvu apoštola Petra - „jako dobří správci rozmanité Boží milosti ať každý z vás dá dar, který dostal, do služby druhým“ (1 Petr 4,10) - lze jistě aplikovat na každou místní církev. Paradigmatickým a inspirativním příkladem této výměny darů, kterou je dnes třeba žít a znovu se k ní vracet se zvláštní pozorností kvůli změněným a naléhavým historickým okolnostem, je výměna mezi církvemi latinské tradice a východními katolickými církvemi. Významným horizontem novosti a naděje, v němž se mohou realizovat formy výměny darů, hledání společného dobra a koordinované angažovanosti v sociálních otázkách globálního významu, je ten, který se utváří například ve velkých nadnárodních a mezikulturních geografických oblastech, jako je Amazonie, povodí řeky Kongo, Středozevní moře.

121. Církev se na místní úrovni a ve své katolické jednotě nabízí jako síť vztahů, skrze kterou koluje a je podporováno proroctví kultury setkání, sociální spravedlnosti, začlenění marginalizovaných skupin, bratrství mezi národy a péče o společný domov. Konkrétní naplňování tohoto proroctví vyžaduje, aby se statky každé církve sdílely v duchu solidarity, bez paternalismu (tj. pomoci poskytované „shora“, bez vztahu partnerství; pozn. překl.) a asistencialismu (nebo welfarismu, tj. závislosti lidí na poskytované pomoci; pozn. překl.), s respektem k různým identitám a podporou zdravé vzájemnosti, se závazkem - tam, kde je to nutné - zacetit rány paměti a vydat se cestou smíření. Výměna darů a sdílení zdrojů mezi místními církvemi v různých regionech podporuje jednotu církve a vytváří

pouta mezi zúčastněnými křesťanskými společenstvími. Je třeba se zaměřit napodmínky, které je třeba zajistit, aby kněží, kteří přicházejí na pomoc církvím s nedostatkem duchovních, nebyli jen funkčním prostředkem, ale zdrojem pro růst církve, která je vysílá, a církve, která je přijímá. Stejně tak musíme usilovat o to, aby se ekonomická pomoc nezvrhla v asistencialismus (welfarismus), ale podporovala evangelijní solidaritu a byla spravována transparentním a spolehlivým způsobem.

122. Výměna darů má také zásadní význam na cestě k plné a viditelné jednotě mezi všemi křesťanskými církvemi a společenstvími a navíc je účinným znamením této jednoty ve víře a lásce ke Kristu, která podporuje věrohodnost a dopad křesťanské misie (srov. Jan 17,21). Svatý Jan Pavel II. použil pro ekumenický dialog tento výraz: „Dialog není jen výměna myšlenek. Svým způsobem je to vždy 'výměna darů'“ (UUS 28). Právě v závazku ztělesňovat jedno evangelium v rozmanitosti kulturních kontextů, historických okolností a společenských výzev vytvářely různé křesťanské tradice, naslouchající Božímu slovu a hlasu Ducha svatého, v průběhu staletí hojně plody svatosti, lásky, spirituality, teologie a solidarity na sociální a kulturní úrovni. Nastal čas, abychom si tohoto vzácného bohatství vážili: s velkorysostí, upřímností, bez předsudků, s vděčností k Pánu, se vzájemnou otevřeností a vzájemným darováním, aniž bychom se domnívali, že jsou naším výlučným vlastnictvím. Příklad svatých a svědků víry jiných křesťanských církví a společenství je také darem, který můžeme přijmout tím, že do našeho liturgického kalendáře zahrneme jejich památku, zejména mučedníků.

123. *Dokument o lidském bratrství pro světový mír a společné soužití*, který podepsali papež František a velký imám Al-Azharu Ahmed Al-Tayyeb v Abú Zabí 4. února 2019, deklaruje vůli „přijmout kulturu dialogu jako cestu, společnou spolupráci jako jednání, vzájemné poznání jako metodu a kritérium“. Nejde o zbožné přání ani o nepovinný aspekt na cestě Božího lidu v dnešních dějinách. Na této cestě se synodální církve zavazuje kráčet na různých místech, kde žije, s věřícími jiných náboženství a s lidmi jiného přesvědčení, svobodně sdílet radost evangelia a vděčně přijímat jejich příslušné dary: společně budovat jako bratři a sestry všichni v duchu vzájemné výměny a pomoci (srov. GS 40) spravedlnost, bratrství, mír a mezináboženský dialog. V některých regionech poskytují malá sousedská společenství, kde se lidé setkávají bez ohledu na náboženskou příslušnost, příznivé prostředí pro trojí dialog: života, činnosti a modlitby.

Struktury sloužící jednotě: biskupské konference a církevní shromáždění

124. Horizont společenství při výměně darů je vůdčím kritériem vztahů mezi jednotlivými místními církvemi. Spojuje v sobě pozornost ke strukturám, které slouží jednotě celé církve, s uznáním a oceněním zvláštností spojených s kontextem, v němž každá místní církev žije, s její historií a tradicí. Přijetí synodálního stylu umožňuje místním církvím pohybovat se v různých rytmech. Rozdíly v rytmu lze ocenit jako výraz legitimní rozmanitosti a jako příležitost k výměně darů a vzájemnému obohacení. Tento společný horizont vyžaduje rozlišování, identifikaci a podporu konkrétních struktur a postupů, aby bylo možné být synodální církví v misii.

125. Biskupské konference vyjadřují a uskutečňují kolegiální biskupů, aby podporovaly společenství mezi církvemi a účinněji reagovaly na potřeby pastoračního života. Jsou základním nástrojem pro utváření vazeb, sdílení zkušeností a osvědčených postupů mezi církvemi, přizpůsobování křesťanského života a vyjadřování víry různým kulturám. Hrají také důležitou roli při rozvoji synodality se zapojením celého Božího lidu. Na základě toho, co vyplynulo z průběhu synodního procesu, se navrhuje:

- a) shromáždit plody úvah o teologickém a právním postavení biskupských konferencí;
- b) upřesnit rozsah doktrinární a disciplinární kompetence biskupských konferencí. Aniž by byla ohrožena autorita biskupa v jemu svěřené církvi, ani ohrožena jednota a katolicita církve, může kolegiální výkon této kompetence podporovat autentické učení jedné víry přiměřeným a inkulturovaným způsobem v různých kontextech a určovat vhodné liturgické, katechetické, disciplinární, pastorační, teologické a duchovní projevy (srov. AG 22);
- c) provést hodnocení zkušeností s aktuálním fungováním biskupských konferencí, vztahů mezi biskupy a se Svatým stolcem, aby bylo možné určit potřebné reformy; pro takové hodnocení by mohly být vhodnou příležitostí návštěvy *ad limina apostolorum*;

- d) zajistit, aby všechny diecéze byly součástí církevní provincie a biskupské konference (srov. CD 40);
- e) zajistit, aby rozhodnutí přijatá biskupskou konferencí byla závazná pro každého biskupa, který se na těchto rozhodnutích podílel, ve vztahu k jeho vlastní diecézi.

126. V synodálním procesu představuje sedm kontinentálních církevních shromáždění, která se konala na začátku roku 2023, významnou novinku a jsou dědictvím, které je třeba zhodnotit jako účinný způsob realizace koncilního učení o hodnotě „každého velkého sociokulturního území“ při hledání „hlubšího přizpůsobení celé oblasti křesťanského života“ (AG 22). Bude třeba lépe vyjasnit její teologický a kanonický status, stejně jako status kontinentálních seskupení biskupských konferencí, aby bylo možné využít její potenciál pro další rozvoj synodální církve. Je zejména na předsedech kontinentálních seskupení biskupských konferencí, aby povzbuzovali a podporovali pokračování této zkušenosti.

127. Na církevních shromážděních (regionálních, národních, kontinentálních) se členové, kteří vyjadřují a zastupují rozmanitost Božího lidu (včetně biskupů), podílejí na rozlišování, které biskupům umožní kolegiálně přijímat rozhodnutí, k nimž jsou zavázáni na základě jim svěřené služby. Tato zkušenost ukazuje, jak synodalita umožňuje konkrétně vyjádřit zapojení všech (svatého Božího lidu) a službu několika málo osob (kolegia biskupů) do procesu rozhodování o poslání církve. Navrhuje se, aby rozlišování ve formách přizpůsobených rozmanitosti kontextů zahrnovalo prostor pro naslouchání a dialog s ostatními křesťany, zástupci jiných náboženství, veřejnými institucemi, organizacemi občanské společnosti a společností jako celkem.

128. Některé biskupské konference mají vzhledem ke konkrétní sociální a politické situaci potíže s účastí na kontinentálních shromážděních nebo v nadnárodních církevních orgánech. Úkolem Svatého stolce bude pomoci těmto biskupským konferencím podporou dialogu a vzájemné důvěry se státy, aby měly možnost navázat vztahy s jinými biskupskými konferencemi s cílem vyměnit si dary.

129. Aby se dosáhlo „zdravé decentralizace“ (EG 16) a účinné inkulturace víry, je třeba nejen uznat úlohu biskupských konferencí, ale také přehodnotit instituci partikulárních koncilů, jak provinčních, tak plenárních, jejichž pravidelné konání bylo povinností po většinu dějin církve a které jsou stanoveny platným právem latinského právního systému (srov. CIC kán. 439-446). Měly by být svolávány pravidelně. Postup uznávání závěrů partikulárních koncilů Svatým stolicem (*recognitio*) by měl být reformován, aby se podpořilo jejich včasné zveřejňování, a to uvedením přesných lhůt nebo v případě čistě pastoračních nebo disciplinárních záležitostí (netýkajících se přímo otázek víry, morálky nebo svátostné disciplíny) zavedením právní domněnky, která se rovná tichému souhlasu.

Služba římského biskupa

130. Synodální proces také pomohl přehodnotit způsoby vykonávání služby římského biskupa ve světle synodality. Synodalita totiž symfonickým způsobem vyjadřuje komunitní („všichni“), kolegiální („někteří“) a osobní („jeden“) rozměr jednotlivých církví i celé církve. V této perspektivě je petrovska služba papeže neodmyslitelně spjata se synodální dynamikou, stejně jako komunitární aspekt, který zahrnuje celý Boží lid, a kolegiální rozměr biskupské služby (srov. CTI, č. 64).

131. Můžeme tedy pochopit rozsah koncilního prohlášení, že „v církevním společenství legitimně existují partikulární církve, které mají své vlastní tradice, aniž by byl dotčen primát Petrova stolce, který předsedá univerzálnímu společenství lásky, zaručuje legitimní různosti a zároveň bdí nad tím, aby partikulární nejen neškodilo jednotě, ale naopak jí sloužilo“ (LG 13). Římský biskup, princip a základ jednoty církve (srov. LG 23), je garantem synodalit: jemu přísluší svolávat církev na synodu, předsedat jí a potvrzovat její výsledky. Jako Petrův nástupce má jedinečnou úlohu při ochraně depozita víry a mravů a zajišťuje, aby synodní procesy byly plodné pro jednotu a svědectví. Spolu s římským biskupem má kolegium biskupů nezastupitelnou úlohu při pastýřském vedení celé církve (srov. LG 22-23) a při podpoře synodalit ve všech místních církvích.

132. Římský biskup jako garant jednoty v rozmanitosti zajišťuje zachování identity východních katolických církví a respektuje jejich staleté teologické, kanonické, liturgické, duchovní a pastorační tradice. Tyto církve jsou vybaveny vlastními poradními synodálními strukturami: synodou biskupů

patriarchálních a větších arcibiskupských církví (srov. CCEO kán. 102 a násl., 152), provinciální radou (srov. CCEO kán. 137), radou hierarchů (srov. CCEO kán. 155, § 1, 164 a násl.) a konečně shromážděním hierarchů různých církví *sui iuris* (srov. CCEO kán. 322). Jako církve *sui iuris* v plném společenství s římským biskupem si zachovávají svou východní identitu a autonomii. V rámci synodality je vhodné se společně vrátit k historii, aby se zacelily rány minulosti a prohloubily se způsoby, jakými lze žít společenství, což s sebou nese i úpravu vztahů mezi východními katolickými církvemi a římskou kurií. Vztahy mezi latinskou církví a východními katolickými církvemi musí charakterizovat výměna darů, spolupráce a vzájemné obohacování.

133. K prohloubení těchto vztahů navrhuje synodální shromáždění zřídit Radu patriarchů, větších arcibiskupů a metropolitů východních katolických církví, které by předsedal papež a která by byla výrazem synodality a nástrojem podpory společenství a sdílení liturgického, teologického, kanonického a duchovního dědictví. Odchod mnoha východních věřících do oblastí latinského obřadu hrozí ohrožením jejich identity. K řešení této situace by měly být vytvořeny nástroje a normy, které by co nejvíce posílily spolupráci mezi latinskou církví a východními katolickými církvemi. Synodální shromáždění doporučuje přímý dialog a bratrskou spolupráci mezi latinskými a východními biskupy, aby byla zajištěna lepší pastorační péče o východní věřící, kteří postrádají kněze vlastního obřadu, a aby byla zaručena náležitá autonomie zapojení východních biskupů do biskupských konferencí. Nakonec navrhuje Svatému otci svolat zvláštní synodu na podporu konsolidace a obnovy východních katolických církví.

134. Úvahy o výkonu petrínské služby v synodální perspektivě by měly být vedeny v perspektivě „zdravé 'decentralizace“ (EG 16), k níž vybízí papež František a kterou požadují mnohé biskupské konference. Ve formulaci, kterou uvádí apoštolská konstituce *Praedicate evangelium*, to znamená „ponechat v kompetenci pastýřů schopnost řešit při výkonu 'svého vlastního úkolu učitelů' a pastýřů ty otázky, které dobře znají a které se nedotýkají jednoty nauky, disciplíny a společenství církve, přičemž vždy jednají s onou spoluodpovědností, která je plodem a výrazem onoho specifického *mysteria communionis*, jímž je církev“ (EP II, 2). Abychom mohli postupovat tímto směrem, mohli bychom prostřednictvím teologického a kanonického studia určit, které záležitosti by měly být vyhrazeny papeži (*reservatio papalis*) a které mohou být vráceny biskupům v jejich církvích nebo seskupeních církví v souladu s nedávným *Motu proprio Competentias quasdam discernere* (15. února 2022). V něm se totiž na základě „církvní dynamiky společenství“ (*Preamble*) svěřují „určité kompetence, pokud jde o kodifikační ustanovení zaměřená na zajištění jednoty disciplíny celé církve, výkonné moci církví a místních církevních institucí“. Příprava kanonických právních předpisů těmi, kdo mají v církvi úkol a autoritu, by měla mít rovněž synodální styl a měla by být zralým plodem církevního rozlišování.

135. Apoštolská konstituce *Praedicate evangelium* definovala službu římské kurie v synodálním a misijním smyslu a zdůraznila, že „se nestaví mezi papeže a biskupy, ale dává se do služeb obou způsobem, který je vlastní jejich povaze“ (EP I.8). Jeho provádění by mělo podporovat větší spolupráci mezi dikasterií a povzbuzovat k naslouchání místním církvím. Před vydáním důležitých normativních dokumentů se dikasteria vyzývají, aby zahájila konzultace s biskupskými konferencemi a příslušnými orgány východních katolických církví. V logice transparentnosti a odpovědnosti, která byla nastíněna výše, by se případně mohlo uvažovat o formách pravidelného hodnocení práce kurie. Toto hodnocení by se v misijně synodální perspektivě mohlo týkat i papežských zástupců. Návštěvy *ad limina Apostolorum* jsou vrcholem vztahů pastýřů místních církví s římským biskupem a jeho nejbližšími spolupracovníky v Římské kurii. Mnozí biskupové by si přáli, aby byla přehodnocena forma, jakou se konají, aby se stávaly stále častěji příležitostí k otevřené výměně názorů a vzájemnému naslouchání. Pro dobro církve je důležité podporovat vzájemné poznávání a struktury podporující společenství mezi členy kardinálského kolegia, a to i s ohledem na jejich odlišný původa kulturu. Synodalita musí inspirovat jejich spolupráci v petrovske službě a jejich kolegiální rozlišování v řádných i mimořádných konzistořích.

136. Mezi místy, kde se praktikuje synodalita a kolegialita na úrovni celé církve, jistě vyniká biskupská synoda, kterou apoštolská konstituce *Episcopalis communio* proměnila z jednorázové události v církevní proces. Iniciována svatým Pavlem VI. jako shromáždění biskupů, které má podporovat papeže v jeho práci pro celou církev, dnes je tato synoda, v podobě postupného procesu, výrazem a nástrojem konstitutivního vztahu mezi celým Božím lidem, kolegiem biskupů a papežem. Na

synodálním procesu se totiž plně podílí celý svatý Boží lid, biskupové, kterým jsou svěřeny jeho jednotlivé části, a římský biskup, každý podle své funkce. Tato účast se projevuje na synodálním shromáždění, které se sjednotilo kolem papeže a které svým složením odráží katolicitu celé církve. Zejména, jak vysvětlil papež František, je složení tohoto 16. řádného generálního shromáždění „více než kontingentní skutečností, ale vyjadřuje způsob vykonávání biskupské služby, který je v souladu s živou Tradicí církve a s učením II. vatikánského koncilu“ (*Promluva k první generální kongregaci druhého zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody*, 2. října 2024). Biskupská synoda, která si zachovává svůj biskupský charakter, v účasti ostatních členů Božího lidu signalizuje „formu, kterou je výkon biskupské moci povolán nabýt v církvi, která si je vědoma toho, že je konstitutivně vztahová, a proto synodální“ (*tamtéž*), a bude takto činit i v budoucnu. Při prohlubování identity biskupské synody je nezbytné, aby se v synodálním procesu a na shromážděních objevovalo akonkrétně uskutečňovalo skloubení mezi zapojením *všech* (svatý Boží lid), službou *některých* (kolegium biskupů) a předsednictvím *jednoho* (Petrův nástupce).

137. Mezi nejvýznamnější plody synody 2021-2024 patří intenzita ekumenického rozmachu. Potřeba nalézt „formu výkonu primátu, která [...] je otevřená nové situaci“ (UUS 95), je zásadní výzvou jak pro misijní synodální církve, tak pro jednotu křesťanů. Synoda vítá nedávnou publikaci Dikasteria pro podporu jednoty křesťanů *Římský biskup. Primát a synodalita v ekumenických dialogích a reakce na encykliku Ut Unum Sint*, která nabízí poznatky k dalšímu studiu. Dokument ukazuje, že podpora jednoty křesťanů je podstatným aspektem služby římského biskupa a že ekumenická cesta podpořila její hlubší pochopení. Konkrétní návrhy, které obsahuje a které se týkají nového čtení nebo oficiálního komentáře dogmatických definic Prvního vatikánského koncilu o primátu, jasnějšího rozlišení různých odpovědností papeže, podpory synodality a hledání modelu jednoty založeného na ekleziologii společenství, nabízejí slibné perspektivy pro ekumenickou cestu. Synodální shromáždění doufá, že tento dokument poslouží jako základ pro další úvahy s ostatními křesťany, „samozřejmě společně“, o výkonu služby římského biskupa v jednotě jako „vzájemně uznávané službě lásky“ (UUS 95).

138. Bohatství, které představuje účast bratrských delegátů z jiných křesťanských církví a společenství na synodálním shromáždění, nás vybízí, abychom věnovali více pozornosti synodální praxi našich ekumenických partnerů, a to jak na Východě, tak na Západě. Ekumenický dialog je základem pro rozvoj chápání synodality a jednoty církve. Tlačí nás k představě ekumenické synodální praxe, dokonce i k formám konzultací a rozlišování o otázkách společného a naléhavého zájmu, jako je například slavení ekumenické synody o evangelizaci. Vyzývá nás také k vzájemné odpovědnosti za to, kdo jsme, co děláme a co učíme. Kořenem této možnosti je skutečnost, že jsme sjednoceni v jediném křtu, z něhož pramení identita Božího lidu a dynamismus společenství, spoluúčasti a poslání.

139. Jubilejní rok 2025 je také výročí prvního ekumenického koncilu, na kterém byl synodálně formulován Symbol víry sjednocující všechny křesťany. Příprava a společné oslavy 1700. výročí nicejského koncilu by měly být příležitostí ke společnému prohloubení a vyznání christologické víry a k praktickému uplatnění forem synodality mezi křesťany všech tradic. Bude to také příležitost zahájit odvážné iniciativy za společné datum Velikonoc, abychom mohli slavit vzkříšení Páně ve stejný den, jak se prozřetelně stane v roce 2025, a tak dát větší misijní sílu hlásání toho, který je životem a spásou celého světa.

Část V - Posílám i vás

Formování Božího lidu misionářů-učedníků

Ježíš jim znovu řekl: „Pokoj vám! Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás.“ Po těchto slovech vydechl a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého“ (Jan 20,21-22).

140. O velikonočním večeru Kristus předává učedníkům mesiášský dar svého pokoje a činí je účastníky svého poslání. Jeho pokoj je plnost bytí, soulad s Bohem, s bratry a sestrami se stvořením; posláním je hlásat Boží království a nabízet milosrdenství a lásku Otce každému člověku, nikoho nevyjímaje. Jemné gesto, které doprovází slova Zmrtvýchvstalého, připomíná, co Bůh učinil na počátku. Nyní, ve Večeřadle, s dechem Ducha začíná nové stvoření: rodí se lid misionářských učedníků.

141. Aby svatý Boží lid mohl svědčit o veškeré radosti evangelia a rostl v praxi synodality,

potřebuje odpovídající formaci: především ke svobodě Božích synů a dcer v následování Ježíše Krista, kontemplované v modlitbě a uznávané v chudých. Synodalita totiž předpokládá hluboké povědomí o povolání a misi, které je zdrojem obnoveného stylu v církevních vztazích, nové dynamiky participace a církevního rozlišování a kultury hodnocení, jež se neobejde bez doprovodu cílených formačních procesů. Formace v synodálním stylu církve bude podporovat vědomí, že dary přijaté ve křtu jsou talenty, které mají přinášet ovoce pro dobro všech: nemohou být skryty nebo zůstat neúčinné.

142. Formace misionářských učedníků začíná křesťanskou iniciací a je v ní zakořeněna. V dějinách každého z nás se objevuje setkání s mnoha lidmi a skupinami či malými společenstvími, které přispěly k uvedení do vztahu s Pánem a do společenství církve: rodiče a členové rodin, kmotři a kmotry, katecheté a vychovatelé, liturgičtí animátoři a pracovníci v oblasti charity, jáhni, kněží a sám biskup. Někdy se stává, že po skončení iniciační cesty pouto se společenstvím slábne a formace je zanedbávána. Být misionářskými učedníky Pána však není cíl dosažený jednou provždy. Předpokládá to neustálou proměnu, růst v lásce „k míře Kristovy plnosti“ (Ef 4,13) a otevřenost darům Ducha pro živé a radostné svědectví víry. Proto je důležité znovu objevit, jak nedělní slavení eucharistie formuje křesťany: „Plnost naší formace spočívá v připodobnění se Kristu [...]: nejde o mentální, abstraktní proces, ale o to, abychom se jím stali“ (DD 41). Pro mnohé věřící je nedělní eucharistie jediným kontaktem s církví: péče o její slavení co nejlepším způsobem, se zvláštní pozorností věnovanou homilii a „aktivní účastí“ (SC 14) všech, je pro synodalitu rozhodující. Při mši svaté se totiž děje jako milost udělená shůry, dříve než je výsledkem našeho vlastního úsilí: pod předsednictvím *jednoho* a díky službě *několika málo lidí* se *všichni* mohou podílet na dvojím pokrmu Slova a Chleba. Dar společenství, poslání a spoluúčasti - tři základní kameny synodalit - se uskutečňuje a obnovuje v každé eucharistii.

143. Jedním z požadavků, které se během synodního procesu objevily nejsilněji a ze všech stran, je, aby formace byla integrální, kontinuální a společná. Jejím cílem není pouze získávání teoretických znalostí, ale podpora dovedností otevřenosti a setkávání, sdílení a spolupráce, společné reflexe a rozlišování, teologického čtení konkrétních zkušeností. Musí setedy ptát na všechny rozměry osoby (intelektuální, afektivní, vztahové a duchovní) a zahrnovat konkrétní zkušenosti, které jsou vhodně doprovázeny. Stejně výrazný byl důraz na potřebu formace, které se společně účastní muži a ženy, laici, zasvěcené osoby, ordinovaní služebníci a kandidáti kněžského svěcení, a která jim tak umožní růst ve vzájemném poznání a úctě a ve schopnosti spolupracovat. To vyžaduje přítomnost vhodných a kompetentních formátorů, kteří jsou schopni svým životem potvrdit to, co předávají svými slovy: jediné tak bude formace skutečně generativní a proměňující. Neměli bychom také přehlížet přínos, který mohou mít pedagogické disciplíny při přípravě dobře cílených vzdělávacích kurzů, pozorných procesů učení v dospělosti a k doprovázení jednotlivců a společenství. Musíme proto investovat do vzdělávání školitelů.

144. Církev již má mnoho míst a zdrojů pro formaci misionářských učedníků: rodiny, malá společenství, farnosti, církevní společenství, semináře, řeholní komunity, akademické instituce, ale také místa služby a práce s lidmi na okraji společnosti, misijní a dobrovolnické zkušenosti. Ve všech těchto sférách vyjadřuje společenství svou schopnost vychovávat k učednictví a doprovázet při svědectví v setkání, které často spojuje lidi různých generací. Lidová zbožnost je také cenným pokladem církve, který učí celý Boží lid na cestě. V církvi není nikdo pouhým příjemcem formace: každý je aktivním subjektem a má druhým co dát.

145. Mezi formačními praktikami, které mohou dostat nový impuls od synodalit, by měla být zvláštní pozornost věnována katechezi, aby kromě toho, že je součástí křesťanské iniciace, také své příjemce neustále uváděla do jejich vlastního poslání a vycházení na cestu. Společenství misionářských učedníků ji budou umět praktikovat ve znamení milosrdenství a přiblížit ji zkušenosti každého člověka, přivést ji na existenciální periferie, aniž by se přitom ztratil odkaz na *Katechismus katolické církve*. Může se tak stát „laboratoř dialogu“ s muži a ženami naší doby (srov. Papežská rada pro podporu nové evangelizace, *Direktář pro katechezi*, 54) a osvětlit jejich hledání smyslu. V mnoha církvích jsou katecheté základním zdrojem pro doprovázení a formaci; v jiných musí být jejich služba více oceňována a podporována společenstvím a musí se odklonit od logiky delegování, která je v rozporu se synodalitou. Vzhledem k rozsahu migračních jevů je důležité, aby katecheze podporovala vzájemné poznávání mezi církvemi zemí původu a zemí přijetí.

146. Kromě specificky pastoračního prostředí a zdrojů je křesťanské společenství přítomno v mnoha dalších vzdělávacích institucích, jako jsou školy, odborné vzdělávání, univerzity, vzdělávání pro sociální a politickou angažovanost, svět sportu, hudby a umění. Navzdory rozmanitosti kulturních kontextů, které určují velmi odlišné postupy a tradice, jsou katolicky inspirované vzdělávací instituce často v kontaktu s lidmi, kteří jiná církevní prostředí nenavštěvují. Inspirovány praxí synodality se mohou stát laboratoří přátelských a participativních vztahů v kontextu, v němž se nacházejí svědectví o životě, dovednostech a organizaci vzdělávání jsou převážně laické a prioritně zahrnují rodiny. Zejména katolicky inspirované školy a univerzity hrají důležitou roli v dialogu mezi vírou a kulturou a v morální výchově k hodnotám a nabízejí formaci orientovanou na Krista, ikonu života v jeho plnosti. Pokud se jim to daří, dokazují, že jsou schopny prosazovat alternativu k převládajícím modelům, často inspirovaným individualismem a soutěživostí, a přebírají tak i prorockou roli. V některých kontextech jsou jediným prostředím, v němž děti a mladí lidé přicházejí do kontaktu s církví. Pokud jsou inspirovány mezikulturním a mezináboženským dialogem, oceňují jejich výchovné působení i lidé jiných náboženských tradic jako formu podpory lidskosti.

147. Společná synodální formace pro všechny pokřtěné představuje horizont, v jehož rámci lze chápat a praktikovat specifickou formaci potřebnou pro jednotlivé služby a různé formy života. Aby se tak mohlo stát, musí se uskutečňovat jako výměna darů mezi různými povoláními (*společenství*), v perspektivě služby, kterou je třeba vykonávat (*poslání*), a ve stylu zapojení a vzdělávání v diferencované spoluodpovědnosti (*spoluúčast*). Tento požadavek, který silně vyplynul ze synodního procesu, nezřídka vyžaduje náročnou změnu mentality a obnovený přístup k formačním prostředím a procesům. Především to znamená vnitřní připravenost nechat se obohatit setkáním s bratry a sestrami ve víře, překonat předsudky a stranické názory. Ekumenický rozměr formace může tuto změnu mentality jen podpořit.

148. V průběhu synodního procesu byl široce vyjádřen požadavek, aby cesty rozlišování formace kandidátů na kněžské svěcení byly nastaveny v synodálním stylu. To znamená, že musí zahrnovat významnou přítomnost ženských postav, začlenění do každodenního života společenství a výchovu ke spolupráci se všemi v církvi a k praktikování církevního rozlišování. To předpokládá odvážné investování energie do přípravy formátorů. Shromáždění vyzývá k revizi *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*, která by zahrнула požadavky, jež dozrály na synodě, a převedla je do přesných pokynů pro formaci k synodalitě. Formační cesty musí být schopny probudit v kandidátech nadšení pro misi *ad gentes*. Neméně nutná je formace biskupů, aby se mohli lépe ujmout svého poslání spojovat v jednotě dary Ducha a vykonávat synodálním stylem svěřenou autoritu. Synodální styl formace předpokládá, že ekumenický rozměr bude přítomen ve všech aspektech cest k vysvěcené službě.

149. Při formování Božího lidu k synodalitě je třeba se také zamyslet nad některými specifickými oblastmi, na které synodální proces důrazně upozornil. První se týká vlivu digitálního prostředí na procesy učení, schopnost soustředění, vnímání sebe sama a světa a budování mezilidských vztahů. Digitální kultura představuje zásadní rozměr svědectví církve v současné kultuře a také nově vznikající misijní pole. Proto je třeba dbát na to, aby křesťanské poselství bylo na internetu prezentováno spolehlivými způsoby, které ideologicky nezkrslují jeho obsah. Digitální technologie mají sice velký potenciál zlepšit náš život, ale mohou také škodit a zraňovat, a to prostřednictvím šikany, dezinformací, sexuálního zneužívání a závislostí. Je důležité, aby církevní vzdělávací instituce pomáhaly dětem i dospělým rozvíjet kritické dovednosti pro bezpečnou orientaci na internetu.

150. Další velmi důležitou oblastí je podpora kultury *ochrany* ve všech církevních prostředích, aby se společenství stala stále bezpečnějším místem pro nezletilé a zranitelné osoby. Již byly zahájeny práce na vybavení církevních struktur předpisy a právními postupy, které umožňují předcházet zneužívání a včas reagovat na nevhodné chování. V tomto závazku je třeba pokračovat a nabídnout konkrétní a odpovídající školení těm, kdo pracují v kontaktu s nezletilými a slabšími dospělými, aby mohli jednat kompetentně a uměli zachytit často tiché signály těch, kdo prožívají drama a potřebují pomoc. Přijímání a podpora obětí je delikátní a nepostradatelný úkol, který vyžaduje velkou lidskost a musí být prováděn s pomocí kvalifikovaných osob. Všichni se musíme nechat otrást jejich utrpením a praktikovat tublízku, která jim konkrétními rozhodnutími uleví, pomůže jim a připraví pro všechny

jinou budoucnost. Je nezbytné, aby církve na celém světě aktivizovala a podporovala kulturu prevence a *ochrany* a učinila tak společenství stále bezpečnějším místem pro děti a zranitelné osoby. Přestože byly podniknuty kroky k prevenci zneužívání, je nutné tento závazek posílit nabídkou specifického a průběžného školení pro osoby pracující s dětmi a zranitelnými dospělými. Procesy *ochrany* je třeba neustále monitorovat a vyhodnocovat. Oběti a pozůstalí musí být přijímáni a podporováni s velkou citlivostí.

151. Témata sociální nauky církve, angažovanosti ve prospěch míru a spravedlnosti, péče o společný domov a mezikulturního a mezináboženského dialogu musí být také více rozšířena mezi Božím lidem, aby činnost misionářských učedníků mohla ovlivnit budování spravedlivějšího světa založeného na bratrských a sesterských vztazích. Závazek k obraně života a práv člověka, ke spravedlivému uspořádání společnosti, k důstojnosti práce, ke spravedlivému a solidárnímu hospodářství a k integrální ekologii jsou součástí evangelizačního poslání, které je církev povolána žít a ztělesňovat v dějinách.

Závěr: Hostina pro všechny národy

Když vystoupili na zem, viděli tam žhavé uhlí a na něm položenou rybu a vedle chléb... Ježíš je vyzval: »Pojďte snídat!« Nikdo z učedníků se ho neodvážil zeptat: »Kdo jsi!« Věděli, že je to Pán. Ježíš přistoupil, vzal chléb a dal jim, stejně i rybu (Jan 21,9.12.13).

152. Příběh o zázračném úlovku končí hostinou. Zmrtvýchvstalý požádal učedníky, aby uposlechli jeho slova, nahodili síť a vytáhli je na břeh; je to však On, kdo připravuje stůl azve je k jídlu. Chleby a ryby jsou pro všechny, jako když je rozmnožil pro hladový zástup. Především je tu však zázrak a kouzlo Jeho přítomnosti, tak jasné a zářivé, že se nikdo na nic neptá. Tím, že jí se svými, poté co ho opustili a zapřeli, Vzkříšený znovu otevírá prostor společenství a navždy vtiskuje učedníkům znamení milosrdenství, které se doširoka otevírá budoucnosti. Proto se svědkové Velikonoc kvalifikují takto: „my, kteří jsme s ním jedli a pili po jeho zmrtvýchvstání“ (Sk 10,41).

153. V hostině Zmrtvýchvstalého nachází naplnění obraz proroka Izaiáše, který inspiroval práci synodního shromáždění: přebohatý a lahodný stůl připravený Pánem navrcholu hory, symbol družnosti a společenství, určený pro všechny národy (srov. Iz 25,6-8). Stůl, který Pán po Velikonocích připravuje pro své, je znamením, že eschatologická hostinajíž začala. I když teprve v nebi bude mít svou plnost, stůl milosti a milosrdenství je již prostřen pro všechny a církve má poslání přinášet tuto velkolepou zvěst měnícímu se světu. Zatímco se v eucharistii živí Tělem a Krví Páně, ví, že nemůže zapomínat na chudé, poslední, vyloučené, na ty, kdo neznají lásku a jsou bez naděje, ani na ty, kdo nevěří v Boha nebo se neuznávají v žádném zavedeném náboženství. Přivádí je k Pánu v modlitbě a pak jim vychází vstříc s tvořivostí a odvahou, kterou mu vnuká Duch svatý. Synodalita církve se tak stává sociálním proroctvím, které inspiruje nové cesty i pro politiku a ekonomiku a spolupracuje se všemi, kdo věří v bratrství a mír při výměně darů se světem.

154. Prožíváním synodního procesu jsme si nově uvědomili, že spása, kterou máme přijmout a hlásat, prochází skrze vztahy. Je prožívána a dosvědčována společně. Dějiny senám jeví jako tragicky poznamenané válkami, soupeřením o moc, tisíci nespravedlnostmi a zneužíváním. Víme však, že Duch svatý vložil do srdce každého člověka touhu po autentických vztazích a opravdových poutech. Samo stvoření hovoří o jednotě a sdílení, o rozmanitosti a prolínání různých forem života. Vše vychází z harmonie a směřuje k ní, i když trpí ničivou ranou zla. Konečným smyslem synodality je svědectví, které je církve povolána vydávat o Bohu, Otci a Synu a Duchu svatém, harmonie lásky, která se vylévá sama ze sebe, aby se darovala světu. Tím, že kráčíme synodálním stylem, v prolínání našich povolání, charismat a služeb, a tím, že vycházíme vstříc všem, abychom přinášeli radost evangelia, můžeme žít společenství, které zachraňuje: s Bohem, s celým lidstvem a s celým stvořením. Pak již začneme prostřednictvím sdílení zakoušet hostinu života, kterou Bůh nabízí všem lidem.

155. Panně Marii, která nese nádherný titul *Odigitria*, té, která ukazuje a vede cestu, svěřujeme výsledky této synody. Kéž ona, Matka církve, která ve Večeřadle pomohla rodícímu se společenství otevřít se novosti Letnic, nás naučí být lidem misionářských učedníků krácejících společně: synodální církví.

Doprovodná nota papeže Františka z 25. listopadu 2024

V průběhu jednotlivých etap synody, kterou jsem zahájil v říjnu 2021, jsme naslouchali tomu, co Duch svatý v této době říká církvim.

Závěrečný dokument XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody shromažďuje plody cesty poznamenané nasloucháním Božímu lidu a rozlišováním pastýřů. Celá církev se nechala osvětit Duchem svatým a byla vyzvána, aby četla svou vlastní zkušenost a určila kroky, které je třeba učinit, aby žila ve společenství, uskutečňovala participaci a podporovala poslání, které jí světil Ježíš Kristus. Synodální cesta, započatá v místních církvích, pak prošla národními a kontinentálními fázemi a vedla ke konání shromáždění biskupské synody na dvou zasedáních v říjnu 2023 a v říjnu 2024. Nyní tato cesta pokračuje v místních církvích a jejich seskupeních a cení si *Závěrečného dokumentu*, který byl 26. října odhlasován a schválen shromážděním ve všech jeho částech. I já jsem jej schválil a svým podpisem jsem nařídil jeho zveřejnění, čímž jsem se připojil k „my“ celého shromáždění, které se prostřednictvím *Závěrečného dokumentu* obrací ke svatému věřícímu Božímu lidu.

Uznávaje hodnotu dokončené synodální cesty, předávám nyní celé církvi pokyny obsažené v *Závěrečném dokumentu* jako plod toho, co během těchto let dozrálo díky naslouchání a rozlišování, i jako směrodatnou orientaci pro její život a poslání.

Závěrečný dokument je součástí řádného magisteria Petrova nástupce (srov. EC 18 § 1; KKC 892) a jako takový žádám, aby byl přijat. Představuje formu výkonu autentického učení římského biskupa, která má některé nové rysy, ale ve skutečnosti odpovídá tomu, na co jsem měl možnost poukázat 17. října 2015, kdy jsem uvedl, že synodalita je správným interpretačním rámcem pro chápání hierarchické služby.

Při schvalování *dokumentu* 26. října jsem řekl, že „není striktně normativní“ a že „jeho aplikace bude vyžadovat několik zprostředkování“. To však neznamená, že nezavazuje církev k tomu, aby od nynějška činily rozhodnutí v souladu s tím, co je v něm uvedeno. Místní církve a seskupení církví jsou nyní vyzvány, aby v různých kontextech uplatňovaly směrodatné pokyny obsažené v *dokumentu*, a to prostřednictvím procesů rozlišování a rozhodování, které předpokládá právo a samotný *dokument*. Dodal jsem také, že „je zapotřebí času, aby se dospělo k rozhodnutím, která budou zapojovat celou církev“: to platí zejména pro témata svěřená deseti studijním skupinám, k nimž mohou být vzhledem k nezbytným rozhodnutím přidány další. Závěr XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody neznamená konec synodálního procesu.

Navazuji zde s přesvědčením na to, co jsem indikoval na konci členité synodální cesty, která vedla k promulgaci *Amoris laetitia* (19. března 2016): „ne všechny doktrinární, morální či pastorační diskuse musí být řešeny zásahy magisteria. V církvi je samozřejmě nutná jednota nauky a praxe, to však nebrání existenci různých způsobů výkladu určitých aspektů nauky nebo určitých důsledků z ní vyplývajících. To se bude dít, dokud nás Duch nepřivede k úplné pravdě (srov. J 16,13), tj. až nás dokonale uvede do Kristova tajemství a my budeme moci vše vidět jeho pohledem. Kromě toho lze v každé zemi či regionu hledat inkulturovanější řešení, pozorná k místním tradicím a vyzvám“ (AL 3).

Závěrečný dokument obsahuje pokyny, které lze s ohledem na jeho základní směry již nyní realizovat v místních církvích a seskupeních církví s přihlédnutím k různým kontextům, k tomu, co již bylo vykonáno a co je třeba ještě vykonat, aby se stále lépe poznával a rozvíjel styl vlastní misijní synodální církvi.

V mnoha případech jde o to, aby se účinně uplatňovalo to, co je již stanoveno v existujícím právu, a to jak latinském, tak východním. V jiných případech bude možné na základě synodálního rozlišování a v rámci možností naznačených v *Závěrečném dokumentu* přistoupit k tvůrčí aktivaci nových forem služby a misijní činnosti, experimentovat a podrobovat zkušenosti ověřování. Ve zprávě plánované pro *návštěvu ad limina* bude každý biskup pečlivě informovat o tom, jaká rozhodnutí byla učiněna v jemu svěřené místní církvi ve vztahu k tomu, co je uvedeno v *Závěrečném dokumentu*, s jakými obtížemi se setkal a jaké jsou výsledky.

Úkol doprovázet „realizační fázi“ synodální cesty na základě pokynů, které nabízí *Závěrečný dokument*, je svěřen generálnímu sekretariátu synody spolu s dikasterií Římské kurie (srov. EC 19-21).

Synodální cesta katolické církve, oživovaná také touhou pokračovat v cestě k plné a viditelné jednotě křesťanů, „potřebuje, aby společná slova doprovázely činy“ (*Závěrečný pozdrav XVI. řádnému generálnímu shromáždění biskupské synody*, 26. října 2024). Kéž Duch svatý, dar Zmrtvýchvstalého Pána, celou církev na této cestě podporuje a vede. Kéž on, který je harmonií, nadále omlazuje církev silou evangelia, obnovuje ji a vede k dokonalému spojení s jejím Ženichem (srov. LG 4). Duch a nevěsta totiž říkají Pánu Ježíši: „Přijď“ (srov. Zj 22,17).

24. listopadu 2024

Slavnost našeho Pána Ježíše Krista, Krále vesmíru

František

Terminologicky upravený automatický pracovní překlad z italštiny (DeepL Translate)

pro potřeby Diecézní synody Diecéze plzeňské (synoda.bip.cz)

Zdroj pro překlad: synod.va/en/news/final-document-of-the-xvi-assembly.html